

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ А.К. Тхьаклушынэм фэкIо

Лъытэныгъэ зыфэсшIырэ
Аслъан Кытэ ыкьор!

АНО-у «Оргкомитет «Сочи 2014» зыфиIорэм ыцIэкIэ сызэрэпфэразэр къэсIо «Урысыем ишъолгъырхэм ямарафон» зыфиIорэм изэхэцэнкIэ уишIуагъэ къызэрэтэбгъэ-кIыгъэм пае. 2011-рэ илъэсым чъэтыогъум и 14-м къыцэгъэжыагъэу и 16-м нэс программэу «Культурная Олимпиада «Сочи 2014» зыфиIорэм къыдилътэу Шъачэ ар цыкIуагъ.

Театрэм и Илъэсэу Урысыем щыпсэурэ цIыф лъэпкэ зэфэшхъафыбэмэ якультурэ къызцагъэлъэгъон алъэ-кIыгъэм ихъугъэ-шIэгъэ анахь инхэм зыкIэ ащыцэу хъугъэ мы проект. Урысые Федерацием исубъектхэм, джащ фэдэу Урысыем хабэр щызылгъэхэм, бизнесым ыкIи нэмыкI лъэныкъохэм ялIыкIохэр опыту аIэкIэлъымкIэ, зэдэлэжыныгъэ-зэдэпсэуныгъэу азыфагу илIымкIэ зэхъ-жыныхэ алъэ-кIыгъ.

Анахъэу рэзэныгъэ зыхэлъ гуыцIэхэр зыпэдгъохмэ тиIоигъор Адыгеим лъэпкэ къашъомкIэ и Къэралыгъо академическэ ансамблэу «Намэсым» итворческэ коллектив ары. Мы ансамблэм хэтхэм яIэпIэсэныгъэ ин, язэдэгъэ-штэныгъэ къагъэлъэгъон, ялъэпкэ нэианэхэр дэгъоу цIыф-хэм алъагъэIэсын алъэ-кIыгъ. Марафоным ипрограммэ мы ансамблэ шIагъом къыгъэдэхэ, Адыгеир творческэ амал-лэу иIэхэмкIэ лъэгъэпIэ иным зэрэнэсыгъэр къыушыхъа-тыгъ.

Я XXII-рэ Олимпийскэ джэзгунхэу ыкIи я XI-рэ Паралимпийскэ кIымэфэ джэзгунхэу 2014-рэ илъэсым къалэу Шъачэ щыкIоштхэм языфэгъэхъазырынкIэ ыкIи язэхэцэнкIэ шIуагъэ къэзытыщт зэдэлэжыныгъэ тапэкIи тазыфа-гу илIынэу сэгугъэ.

Лъытэныгъэ къыпфэзышIэу,
АНО-у «Оргкомитет «Сочи 2014» зыфиIорэм
и Президентэу Д.Н. ЧЕРНЫШЕНКО

Партием дезыгъаштэхэрэм я Форум

Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ идепутатхэм яхэдзынхэу къэблагъэхэрэм афэгъэхьыгъэу партиуе «Единое Россия» иполитикэ дезыгъаштэхэрэм я Форум мы мафэхэм АР-м и Къэралыгъо филармоние щыкIуагъ. Ащ хэлъжагъэх Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ Тхьаклушынэ Аслъан, республикэм иобщественнэ организациехэм ялIыкIохэр, кIэлэегъаджэхэр, врачхэр, ныбжьыкIэхэр, спортсменхэр, предпринимательхэр, нэмыкIэхэри.

Гофтхъабзэм иублэгъум мы аужурэ илъэсхэм Адыгеим хэ-хъоныгъэу ышIыгъэхэр къызыло-

тыкIырэ документальнэ фильмэм къэзэрэуогъонгъэхэр еплъыгъэх.

Къэралыгъо мэхъанэ зиIэ хэдзынхэу тыгъэгъазэм и 4-м щы-Iэштхэм еплъыкIэу фыряIэр къы-ралотыкIыгъ АР-м и Лъэпкэ театр-рэу Цей Ибрахимэ ыцIэ зыхьы-рэм идиректорэу, УФ-м изаслу-женнэ артисткэу Зыхъэ Мэлай-чэт, лIэшIэгъум итренер анахь дэгъоу хахыгъэ Кобл Якъубэ, партием иполитикэ дезыгъаштэрэ нэ-бгырабэхэм.

Шъугу къэдгъэкIыжын, «Единое Россия» республикэм щызэ-хищэгъэ праймерезым зэфэхьы-сыжъэу фэхъугъэхэм адистэу, на-

хьыбэу зыдырагъэштэгъэхэ ыкIи апэрэ нэбгырищым яспискэ хэхъэгъэхэ АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэным-кIэ иминистрэу Нэтхъо Разыет, АР-м и Парламент идепутатэу Ирина Ширинам партием и Адыгэ шьолгъыр къутамэ хэдзынхэм къа-щагъэлъэгъошт.

— Къытпыщылъ илъэси 5-м къыкIоцI тикъэралыгъо илIыщт политикэр зыфэдэщтыр тыгъэгъа-зэм и 4-м щыIэшт хэдзынхэм къагъэнэфэшт, — къыуагъ Тхьаклушынэ Аслъан. — Тиреспубликэ ищысэкIэ непэ Урысыер демократиём игъогу тетэу зэрэлы-кIуатэрэр, цIыфхэм ящыIэкIэ-псэукIэ нахьышIум зэрэфиузын-кIырэр, экономикэм ыкIи соци-альнэ сферэм алъэныкъокIэ хэхъоныгъэшIухэр зэришIыхэрэр дэгъоу талъэгъух. Нэбгырэ пэпчэ хэдзынэу ышIырэр къэралыгъом иэкономическэ кIуачIэ зыкIиIэ-тыным, ащ хэхъоныгъэхэр ышIы-ным афэIорышIэшт.

Адыгеим итворческэ коллек-тив анахь дэгъухэм къатыгъэ кон-цертнымкIэ форумым иIофшIэн зэфашIыжыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Сурэтыр А. Гусевым тыри-хыгъ.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ и Указ

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо наградэхэр афэгъэшъошэгъэнхэм ехьылагъ

Адыгэ Республикэм ыпашхъэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрэщыриIэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу Iоф зэришIэрэм афэшI медалэу «Адыгеим и Щытхъуэхэ» зыфиIорэр Шыкълутыр Батырбий Иляс ыкIом — тарихь шIэныгъэхэмкIэ докторым, апшгъэрэ профессиональнэ гъэсэныгъэ ягъэгъотыгъэнымкIэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университе-тым» ипрофессор фэгъэшъошэгъэнэу.

НаукэмкIэ, егъэджэнымкIэ ыкIи IэпIэсэныгъэшхо зы-хэлъ специалистхэм якъэгъэхъазырынкIэ гъэхъагъэхэр зэришIыгъэхэм фэшI щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм иапшгъэрэ еджапIэ изаслуженнэ IофышI» зыфиIорэр

Торохина Людмила Аркадий ыпхъум — педаго-гикэ шIэныгъэхэмкIэ кандидатым, апшгъэрэ професси-ональнэ гъэсэныгъэ ягъэгъотыгъэнымкIэ федеральнэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ къэралыгъо университетым» общэ педагогикэмкIэ икафедрэ идо-цент фэгъэшъошэгъэнэу.

Гъэсэныгъэм ыльэныкъокIэ гъэхъагъэхэр зэришIы-гъэхэм фэшI щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм народ-нэ гъэсэныгъэмкIэ изаслуженнэ IофышI» зыфиIорэр

ТIые Бибэ Аюбэ ыпхъум — Кошхъэблэ районымкIэ гъэсэныгъэ языгъэгъотыр муниципальнэ учреждениеу «Гурыт еджапIэу N 2-м» урысыбзэмрэ литературэмрэкIэ икIэлэегъаджэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Журналистикэм ыльэныкъокIэ гъэхъагъэхэр зэришIы-гъэхэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу Iоф зэришIэрэм афэшI

щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ жур-налист» зыфиIорэр

ШатIыкIо Аслъан Ибрахимэ ыкIом — Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ иупчIэжыгъухэмрэ иIэпы-Iэгъухэмрэ якулыкIэу ипашэ, Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ иIэпыIэгъу фэгъэшъошэгъэнэу.

Законностым игъэпытэнкIэ гъэхъагъэхэр зэришIы-гъэхэм ыкIи илъэсыбэ хъугъэу Iоф зэришIэрэм афэшI щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ юрист» зыфиIорэр

Ситкин Хъасан Мустафа ыкIом — адвокатхэм я Мыекъопэ къэлэ коллегиеу «Гарант» зыфиIорэм икIу-тамэу N 4-м ипашэ фэгъэшъошэгъэнэу.

ПсэолъэшIынымкIэ гъэхъагъэхэр зэришIыгъэхэм ыкIи гуетыныгъэ фыриIэу Iоф зэришIэрэм афэшI щытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ псэо-лъэшI» зыфиIорэр

Хъунэго Хъазрэт Сэфэр ыкIом — техникескэ шIэ-ныгъэхэмкIэ докторым, профессорым, гъэсэныгъэ язы-гъэгъотырэ мыкъэралыгъо учреждениеу IэпIэсэныгъэм зыщыхагъэхорэ Гупчэу «Строитель» зыфиIорэм игъэ-цэкIэкIо директор фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъхъэ
ТХЪАКЛУШЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
шэкIогъум и 18, 2011-рэ илъэс
N 133

“ПРОЕКТЫМ хагъэхьанхэм хэпльэх

Кыбылты ыкйи Темуыр-Кавказ федеральнэ шьолгырхэм ащэгъпсышт туристическэ кластерым тапэкӀ хэхьоньгъэхэр егъэшлыгъэнхэм фгъэхьыгъэу ОАО-у «Темуыр Кавказым икурортхэр» зыфилорэмр Ставрополь краим и Правительствоэ иминистерствэхэмр иведомствэхэмр бэмышлэу зэхэсыгъо здырылагъ.

Кавказские Минеральные Воды ыпшъэкӀэ зигугъу къэтшыгъэ туристическэ кластерым ипроект хэгъэхъэгъэным фэшӀ амалэу шыӀэхэм ыкӀи 2025-рэ ылъэсхэм нэс краим хэбхоньгъэу ышӀын ылъэкӀышӀтхэм къызэрэуӕогъэхэр атегущыӀагъэх.

ОАО-у «Темыр Кавказым икурортхэр» зыфилорэм игенеральнэ директор ипшгээрлыгхэр зыгээзклэрэ Юрий Тыртышовым кызырэхигээшгымэкэ, Минеральные Воды проектым зыхагхэкэкэ, Ставрополь краим рекреационнэ амалзу Экскэлтхэм нах зышгымбгушт, туристэу регионым кьеслагэхэрэм япчгагэ хэшшыккыу хэхьощт, регионым иэкномикэ хэхьоньгэхэр ышшыгхэм.

— Каспийскэ хым (Дагыстан) кыпшэуль чыпхэр туристическэ кластерым ипроект хэгъхэгънхэм джырэ уахтэ тытегушылэ. Ар гъэзэкагъэ зыхъуклэ, Темеыр Кавказым кэклорэ хьаклэхэм къушхэхэм ямызакоу, Каспийскэ хылушэи зыщагъэпсэфын амал ялэщт, — кылуагъ Ю.Тыртышовым.

Шьугу кьэджькыжьын, УФ-м и Правительствэ унашьоу ышлыгэм диштэу Кыбылэ ыкИ Темыр-Кавказ федеральнэ шьолъырхэм ахэхьэрэ субъектхэу Адыгейм, Краснодар краим, Къэрэсшэ-Шэрджэс Республикэм, Къэбэртэе-Бэлъкьарым, Темыр Осетием, Дагьыстан 2020-рэ илъэсым нэс дунэ шапхэхэм адиштэрэ къушыхэ-лыжнэ курортитф ащагъэпсышт. ЫшпъэкIэ зигугъу къэтшыгъэ Каспийскэ хылушъом кьыпэлулэ чыпIэхэр, Минеральны Воды ыкИ Республикэу Ингушетиер туристическэ кластерым ипроект хэгъэхьэгъэнхэм илофышъом джырэ уахтэ Урысыем и Правительствэ хэплэ.

ГЪЭЗЕТЫР
илъэс 15 хъугъэ

1996-рэ ильэсым ичъэпыогъу мазэ «Наша газета» зыфиорэ цлэр илэу, ипчъагъэклэ 50 хъоу Мыектуапэ игурыт еджаплэр. Н 8-м иклэлэгъаджэхэмрэ иеджаклохэмрэ агзрэу агъэхъа-зырыгъагъ. Непэ ащ ыцлэр «Ли-цейское эхо» ыкли нэклубгъуип-лэу мазэм зэ къыдэклы. Лице-им игъэзет иапэрэ номер кызы-хаутыгъэр илэс 15 зэрхуэрэр шэклогъум и 15-м хагъэунэфы-кыгъ. Еджаплэр илэс пчъа-гъэклэ узэклэлэбжымэ кэзы-ухыгъэхэр, гъэзетым игъэхъазы-рын хэлэжъагъэхэр мэфэклым къеблэгъагъэх.

Ильэсыбэрэ гъзетым иредакторыгъу Галина Овчаренкэм кызыэриуагэмкIэ, 1996-рэ илъэсым еджапIэм хэхьоныгъэ егъэшIыгъэным ипрограммэу аштэгъагъэм гъзетэ ыкли теле-студие агъэпсынхэр кыдыдхи-

лпытэштгы. Кэлэеджак Iохэр журналист сэнхыатым мыщ шы-
фагъасэштгыгэх. Адыгэ кэра-
лыгъо телевидением ижурналист
ыки иоператор анэх дэгъухэм
ныбжык Iэхэм Iоф адашэштгы.

[illegible]

Лицей рэгүшхо мыщ ителе-
студие цыкы кыггүшцгыэхэм
ащышхэм Адыгэ кээралыгьо те-
лерадиокомпанием имызакъоу,
Останкинэм ыкйи Санкт-Петер-
бург Иоф зэрэщашIэрэм.

ІЭШЪЫНЭ *Сусан.*

«Адыгэ макъэр» симылагъэмэ...

**Мы мафэхэу гэзет клэтхэгур зыклорэм ильэсыбэ хьугьэу ар
кызытхыкыхэрэм ащышхэм гушылэгьу тафэхугь.**

**БЛЭГЪОЖЪ Мир, АР-м
народнэ гъэсэнэгъэмкІэ
изаслуженнэ ІофышІ, кІэлэ-
егъэджэ ІофшІэным ивете-
ран, Мыекъуапэ шэпсэу:**

— Илъэс 50 фэдизрэ гэсэн-
ныггэм исистемэ сышылэ-
жыагъ. Мы ауырэр илъэс зы-
тлум Иоф сшлэжырэрп. Илъэсы-
бэ дэдэ хьугъэ «Адыгэ мактэр»
кыизистхыкырэр. Иоф сшлэ
зэхъум (адыгабэмрэ литера-
турэмрэклэ езгэгджагэх) ар
лэпылэгъушлоу силагъ, джы
унэм сисышъ нахъ лъэшы-
жъэуи сишылэагъэ хьугъэ. Кы-
хьэрэр кыхэхэсупклэу, сифо-
шэнклэ сымгъэфедэжырэми,
гужьыдэгъэклышхоу непэ ар
сй.

Гээзетэр кысымытхыкIлэу, ащ семыджэу кызышIлэз-гэушын слэжкIрэн. Непз ады-габэз зыщызэхэпхын чIыпIхэр тимылэхэу шытэп. Ахэм ащы-щых театрэр, телевидениер, журналхэу «ЗэкIошныгээр», «Жыур» ыкли нэмыкIхэр. Ау мафэ кбэз зпымыоу кыдэз-кIырэр «Адыгэ макээр» ары нылэп. Сэ апэ изгэшьырэр тхыгэр, хуэтыгэр ары. Сыда плэмэ ар кьонэжыы ыкли нахь гээфедэгэушлэу.

Лъэшыщэу къэлуагъэ мэхъу-
ми сшІэрэп, ау щыІэныгъэм

илъэныкъо псэуэми анэсырэ
гъэзетыр, лъэккь гупшысэм,
лъэккь зэхашэм уафэзышэрэр,
узыгъэгъуазэрэр, лъэкпыр
лъэкпыр къонэнымкIэ зышуа-
гъэ къаклорэр гъэзетыр арэу
сэлъыгэ. ЫпшъэкIэ къызэрэ-
щысгуагъэу, Iоф сшIэ зэхъум
гъэзетыр Iэпылэгъушхоу сшагэ.
Литературнэ зIукIэгухъуэ,
пчыхъэзэхыхъэхуэ сшыхэрэм
ащ тхакIохэм, усакIохэм,
шIэныгъэлъжэ цIорылохэм, цIыф
гъэшIэгъонхэм яхыллэгъэу
кыхъэхэрэр ащызгъэфедэщ-
тыгъэх. Бэрэ кIэлэгъаджэр
лтыхъугъэкIи кымыгъотышт
тхыгъэхэр ащ кызгъуатэщ-
тыгъэх. Ахэм кIэледжакIохэр
нэIуасэ афэсшыштыгъэх.
Кыхьхыутыгъэ материалхэм
нэмыкI гупшысэ гъэшIэгъон-
хэм тафашэщтыгъэ, зIукIэ-
гъухэм ахэр къэкIуапIэ афэ-
хъуштыгъэх. Ары ренэу зы-
кIаслорэр адыгэ гъэзетыр
адыгабзэмкIэ ыкIи литера-
турэмкIэ, этнокультурумкIэ
езыгъаджэрэ кIэлэгъаджэхэм
ящыкIэгъэ шыпкъэу.

Гъзетым мэзишым зэ зэхэт
номерхэр кыдегъэкых. Ари
слогъэшлэгъон. Цыф цэрыо
тхьапша ахэм яшлуагъэкIэ
нэлуасэ тызыфэхьугъэр! Хэхэс
адыгэхэм яхьылагуэу гъэзе-

ТЫМ КЪЫХИУТЫГЪЭМ ИЗАКЪОМИ,
ЛЪЭПКЪЫМ ПАЕ ЫШЛАГЪЭР ГЪУ-
НЭНЧЪЭУ СЭ КЪЫСШЛОШЫ.

Гъэзетыр шыкIэгъэнчъэу шытэп. Сэри дао горэхэр фысIэхэу кыхэкIы. Ар зыхурэр стхыгъэм хэлэбэхэу, сэтIэкIу сыгу римыхъэу зашIыкIэ ары. Ащ фэдэхэр кыхэкIы, ау гъэзетым имэхъанэ ащ пае кышшыкIэрэп. Гъэзетыр зэрэпсаоу пштэмэ, ар лъэпкь гъомыл, лъэпкь байныгъ, лъэпкь нап. НэмькIу кэпIон хьумэ, лъэпкым ихбарзынэш.

ТХЪАРКЪОХЪО Нэфсэт,
пенсионерк,   **Аскъэлае**
шыш:

— Сэ кѳаджэм сынщпсэу, пенсием сынщы. Ау кѳодждэ-сыр пенсием сынщы! йѳоу шы-сынэу уахтэ илп. Пчэдыжь хьызмэт йѳыр уухыгэу плѳэ щѳджэгъ йѳшлэнхэр кѳежьэх, пчыхъ клах охуфэ ауж уеты. Сыдуэ щытми, кѳоджэ бзылы-фыгэм гѳэспсѳ илп. Ау сэ сыд йѳ сиѳэми, «Адыгэ ма-кѳэм» сѳжэ, кьызэрэкѳштым сыкѳгушуй, кьызахьыкѳ, сиѳѳ сэгъэтылышь сѳджэ.

Еджэныр аужырэ нэкIуб-
гъомкIэ къесэгъажэ. Ащ къэ-
бар цыкIоуи, нахь инылоу кы-
хьэхэрэми зэкIэми сыгу рихьэу
сяджэ. Уемыджэу блэгъэкIын
пIоми, сурэтхэм узылпашэ, ащ
итхэм къаралуалэрэр пшIэ
пшIоигъо уашы.

Художественнэ тхылхэм
кѡахэыгъэ пычыгъоэхэм
сигуапэу сяджэ. Ау зэкӀэм
аныхъеджэгъошӀоу, аныхъ
кѡбарыбӀ озыгъашӀэу
штхтэр ятӀонэрэ нэкӀубгъом
кѡихъэрэ тхыгъэ цыкӀлхэр
арых. Непэ цыфхэм
кѡбар кѡалымы-
Ӏэсэу шытӀп. Телевидени-
ер шы, ныбжыкӀэхэм
Интернетыр яӀ, ау сэ
аныхъ кѡыспӀэб
лагъэр «Адыгъ макъэр»
ары. Ащ ренэу сежэ,
сиджэ. Зы мафъэр
кѡамыхъыштхуыгъуэу
кѡыхъкӀымэ, сугумэкӀэу
сыпӀпӀтэ.

СИХЪУ Гошнагъу.

СИХЪУ Гощнагъу.

Упчлэхэр — джэуапхэр

Псауныгээр кээуху-мэгэным исистемэ гээкэжыгэным (имодернизацие) кыделытэ цыфыр зыфэе медицинэ учредниер ыкли врачы кыхихыным ифитыныгэ илэнэу. Ащ ыпэкли арэуштэу шытыг, ау тхылыпэлэм тетхэгэ кыдыеу ар кээнэгбаг. Джыри ара?

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2011-рэ илгъэсэм шылэ мазэм и 28-м ышхыгъэ унашхоу «Адыгэ Республикэм шыпсэхуэрэм 2011-рэ илгъэсэм ыпкIэ хэмылгъу медицинэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ къэралыгъо гарантиехэм я Программэ ехьыллагъэ» зыфиIорэм ар къышхыдэлъытагъ. Ащ къызэрэ-

цилорэмкIэ, цIыфым медицинэ
IэпыIэгъу ыгъотыным пае вра-
чъу зыфаер («унэгъо врач»
зыфалохэрэри хэтэу) ыкIи меди-
цинэ учреждениер кыхыхыхнэ
фит. Ау мыщ дэжым кышчы-
хэгъыгъгъэн фае врачыри ащ
кыеззгъын, медицинэ учрежде-
ниями фэIо-фашIэу ыгъэцакIэ-
хэрэри шIокI зимыIэ медицинэ
страхованием ззэгъыныгъэу
дишIыгъэхэм адигътэу шытын
зэрэфаер (кыззэрэдгурыIо-
рэмкIэ, ащ кыикIырэр сымэджэ-
щыр Iэзэн IофымкIэ лъэныкыу
зыфэгъэзэгъэн шIокIын зэри-
мылгъэкIышщыр ары — Ж. А.).

Врачу цыфыр зыфаер кыхы-
хыным фэш! ащ (е илЫкЮ) ме-
дицинэ учреждением ипашэ
ыцлклэ лэу тхыт кыпхын фае.
Ар Урысые Федерацием изаконо-
дательствэ кышыдэлытагы.

Бэрэ зэхэтэхы сым-
джэр сымэджэщым
члагьэгольхъаным пае
чэзыум, «плановая гос-
питализация» зыфалорэм
хагъэуцоу. Ау ащ бэрэ
ухэтэн, «чэзыур кыи-
онэсыг» алоу кыиомы-
джэнхэ ылъэкълышт.
Ыпккэ птымэ — чыплэ
бгъотышт. Ащ фэдэ тхъа-
усыхэ ялэу кьэлэ адми-
нистрацием псауныгъэр
кээухъумэгэнынмккэ
игъэлорышланлэ зыкыи-
фагъазэу къыхэкълрэба?

Ащ фэдэу чэзыум хагъэуцохэрэр графикым тетэу сымэджэщхэм агъакIох, ачIагъэгъуальхьэх. Ахьщэ аIахызэ чIагъэгъуальхьэхэу, арэуштэу къадзекIуагъэу тхьаусыхэ тхыль кы-

тлуклагъэп, зыми зыкътфигъэ-
загъэп.

**Сэкътатныгъэ зилэ
цыфэу сымэджэщым
члэфагъэм ежъ
нахъшэклэ лээгъу уц
ыщэфынэу шыта? Ыщэ-
фыгъэмэ, ац ыуасэ кы-
ратыжын фаеба? Тыда
ац узышыклэупчлэн
плэкыштыр?**

Цыфхэм псынклэу лэпылэгъу
зышарагэгъотырэм, стациона-
рым ыкӀи мэфэ стационарым
ыпкӀэ хэмьлэу сымаджэм лэ-
зэгъу уцзу шыратыхэрэр шы-
лэныгъэмкӀэ анахь ящыкӀэгъэ
лэзэгъу уцхэм («жизненно необ-
ходимые и важнейшие лекар-
ственные средства» зыфалю-
хэрэм) я Перечень хэтхэр, Адылэ
Республикэм шыпсэухэрэм

2011-рэ ильэсым ыпкIэ хэмыльэу медицинэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ къэралыгъо гарантиехэм я Программэ кышщылдэлытагъэхэр ары.

Стационарым кышшыо! Эзэрэ врачым! Эзэгъу уцзу кыпфы-ритхыкыгъэр уиахышкэкэ кэпшэ-фыгъэу шытмэ, ащ бусаэ кыпф-фырагэгэгъэжжыным фэш! Стра-ховой медицинэ организацием зы-фобгъэзэн плэкъышт (кызыз-рэдгъурыуагэмкэ, а! Эзэгъу уцыр-ыпшэкэкэ зигугъу кэтшшыгъэ Переченым хэтмэ — Ж.А.).

Гэзетеджсэхэм яунЧэхэм
джуан кыратыжсыгыг Мые-
кхонэ кээлэ администрацием
псауныгээр кээххумэгъэнымкIэ
игъэЮрышIанIэ испециалистхэм.

*Зыгъэхъазырыгъэр
ЖАКІЭМЫКЪО Аминэт.*

КЪЭРАЛЫГЪО ДУМЭМ ИДЕПУТАТХЭМ ЯХЭДЗЫНХЭР

Тыгъэгъазэм шылэшт хэдзынхэм тиг-
ражданхэм янахыбэм партиуе «ЕДИНЭ
РОССИЕМ» яголосхэр зэрэфатыштхэм
тицыхъэ тель. Ащ пае мэхъанэ гъэнэфагъэ
зилэ тельхъэпшлэ шыл.

**«ЕДИНЭ РОССИИЕР» — Иоф зышлэрэ
ыкIи кыныгъохэр зэшлэзыхыхэрэ
партиуе шыт**

Илэсипшлэ узкIлэбэжымэ, тыхэ-
гъэгу зэрэгъэпсыгъагъэр непэ бэмэ
ащыгъушлэжыгъ. Урысыер зэхэтэкъо-
гъапэу шытыгъ. Миллион пчъагъэмэ
ящылакIэ тхымыкIэ дэдагъ. Къэралы-
гъом чыфэу тельыр ВВП-м ипроценти
150-м нэсыштыгъ. Колонием ехышрэу
тыштыгъ. Федеральнэ законхэр агъэца-
клэштыгъэхэп. ЛэжбанкIэм зыкыгъэлэ-
тыгъэныр хэгъэкIыри, ар ипалэзм яты-
гъэным кIэдэхуэхэ, миллион пчъагъэхэр
пчэгухэм къарыхъаштыгъэх. Мэзэ пчъа-
гъэрэ пенсиехэр арамыхтхэу кыхэ-
кIыштыгъ. Сабыйхэм ателытэгъэ посо-
биехэр алулэтыштыгъэхэп.

«ЕДИНЭ РОССИИЕР» тегъэкIапIэ
зышыгъэ Владимир Путиныр хэгъэгум
пащэ зыфэхур ары Иофхэм язытет
зэхъокIыныгъэхэр зыфэхуэгъэхэр. Къэра-
лыгъом цыхъэу фашырэм тэ зыгъед-
гъэлэтыжыгъ. Непэ пенсиехэр, лэжбан-
кIэр, дзэ кыулыкшухэм ядовольстви-
ехэр ипалэзм аратых. Илэс зэкIэлъы-
кIохэм цыфхэм ящылакIэ амалхэм хэп-
шыкIэу зыкыдгъэлэтыгъ: цыфхэм фэдэу
кыаIэкальхэрэм фэди 7,5-у хэхъуагъ. Дол-
ларым тельытагъэу пштэмэ, лэжбанкIэ
анахъ макIэм фэдэ 50-кIэ зыкыдгъэ-
лэтыгъ. Пенсиейхэр социальнэ пособи-
ехэмрэ ахахъоштыгъ. Апэрэу тэ демога-
рафие Иофыгъохэм нахышлэм ыльэны-

Тэщ нэмыкI шылэп!

кыокIэ зэхъокIыныгъэхэр афэтшыгъэх.
Мы илэсым сабыеу кыхъугъэр зидунай
зыхъожыгъэхэм анахыб. АщкIэ ны
(унэгъо) мылкъум ишлогъэшхо кыкIуагъ.

Лэпкь проектхэр дгъэцкIэжыныхэ
тлэкIыгъэ. Жыы ыкIи зэхэтэкъоным нэ-
сыгъэ унэхэр гъэкIэжыгъэнхэм ехы-
лIэгъэ программэм тегъэпсыкIыгъэу
унэгъо мин 300-м зычIэсыштхэр ядгъэ-
гъотыгъэх. Фэтэрыбэу зэхэт унэ мини
150-рэ дгъэцкIэжыгъэ.

«ЕДИНЭ РОССИИЕР» кыгъэлэ-
гъуагъ кэгушылэ ыкIи митингхэм Ио-
фыгъохэр кыащилэтынхэ зэрилэкIыерэм
имызакоу, Иоф ышлэ зэриамалыр.
Партием гухэлэ шхъалэу илэр тыхэгъэ-
гу ищыфхэм ящылакIэ-псэукIэ зыкы-
гъэлэтыгъэныр ары.

**«ЕДИНЭ РОССИИЕР» — кризисым
теклогъэ партиуе шыт**

Зышгулэтыхэ, шыуаплэ дунаим шы-
хурэ-шышлэхэрэм. Чыюпсым икыкIуа-
плэхэм апкь кыкIэу КъокIыплэ Благъэм
непэ зэошхоу шыкIорэм шыуеплэ!
Шыуеплэ Грецием, Италием, зэкIэ Евро-
союзым ящылакIэ изытет. Тэри тызшлэ-
кIыжынышгъ, я 98-рэ илэсхэр зэрэщы-
тыгъэхэм тыналэ тетидзэн тлэкIыштыгъ.
Кризис лэжъаным къэралыгъом пшэ-
рылэу илэхэр зэкIэ зытырихыжыгъа-
гъэх. Къэралыгъор зыгъэгумэкIыштыгъэр
лэжбанкIэ пенсии ямылэу миллион пчъа-
гъэ кызырэнэагъэр, банк системэр зэрэ-
зэхэтэкъуагъэр ары.

Къэралыгъом изекIуакIэ нэмыкI шып-
къэу зэрагъэпсыгъэр 2008 — 2010-рэ
илэсхэм кыагъэлэгъуагъ Медведевым,
Путиным, «ЕДИНЭ РОССИИЕР». Тикъ-
ралыгъо зыфишлэжыгъэ социальнэ
пшэрылэ гори мыгъэцкIэжыгъэу кы-
нагъэлэ. Ары пакIошгъ, ахыщэм ыкIуачIэ
кызырэлэжыгъэр тегъэпсыкIыгъэу соци-
альнэ тынхэр индексацие ашлэштыгъэх.

Предприятиехэм Ипылэгъу тафэху-
штыгъ. Цыфхэм Иофшлэ ягъэгъотыгъэ-
ным епхыгъэ Иофшлэхэм мылкъоу
апэлудгъахэрэм фэдэ пчъагъэкIэ хэдгъэ-
хуагъ. Непэ Иофшлэ мыгъотыныр кри-
зис лэжъаным ыпэкIэ зэрэщытыгъэм
нахъ цыкIу.

Оппозицием шылэ кIуачIэхэм зафэ-
тэгъазэ. Я 98-рэ илэсым, а кризисым
илэжъанэ, Къэралыгъо Думэм коммуни-
стхэм, ЛДПР-м, «Яблоком» ялыкIохэр

нахыбэу хэтыгъэх. «ЕДИНЭ РОССИИЕР»
пэшлукIохэзэ бэнэнхэм фэшл, непэ ахэр
зэкъохъанхэ алэкIыгъ. Ягражданхэр,
яхэгъэгу аделэнхэм фэшл я 98-рэ илэс-
хэм сыда ахэр зыкIызэкъомыхыгъагъэ-
хэр? Ахэр зэкъохъанхэ зэралэкIыгъагъэр
Къэралыгъо Думэм идепутатхэм япенси-
ехэр кыэлэтыгъэнхэм ыкIи зыгорэкIэ Пар-
ламентыр зэхагъэкIыжымэ социальнэ
фэгъэкIотэныгъэу ялэштхэр гъэнэфагъэ-
ным ехыылэгъэ унашъор штэгъэныр ары
нылэп.

Непэ политикэ Иофыгъохэр зэрэгъэп-
сыгъэхэм кыагъэлэагъо: «ЕДИНЭ РОС-
СИИЕР» ары цыф жугъэмэ афэгумэкIын
ыкIи кризисым икыныгъохэм Урысы-
ер кыахъыштыжынын зылэкIыштыгъ кIочIэ
чъэпхыгъэу закъоу шылэп.

«СОЮЗЫКIЭМ» ипроект

«ЕДИНЭ РОССИИЕР» пае голосхэр
тыгъэнхэм епхыгъэ зы тельхъапIэу джыри
шыт проектэу «СОЮЗЫКIЭР». Непэ ар
кыахэлхъэ типартие ипашэу Владимир
Путиным. ЗэкIэми тыгу ыгуэзыгъ я XX-рэ
лIэшлэгъум Советскэ Союзыр зэрэзэхэ-
зыжыгъэр геополитическэ тхымыкIэ-
гъошхоу зэрэщытыгъэр кызылом. А хэ-
гъэгум тэ тыкыштыхуэгъ, Советскэ Со-
юзым гъуэнэгъу республикэхэр тэ тшы-
хэу, тикултурэ, титарихъ шыщ штыпкы-
хэу тлыгъэхэу тыщесэгъагъ, тесэгъагъ
дунэе политикэм гъэпсыкIэу илэштыр
бэкIэ зэлэтыгъэ хэгъэгущоу лыгъэ-
ныгъэ зыфашырэм тышпысэуным. Сыд
фэдэ гъэцIыкIуныгъа тэ зэхэтшлагъэр джы
илэ гъунапкъэхэм анэсэу я 90-рэ илэс-
хэм Урысыер цыкIу, дунэе политикэм
кышчырамыдзэжы зэхъум!

Непэ Владимир Путиным Евразийскэ
проектыр кыгъэлэагъо. Советскэ Со-
юзым хахъэщыгъэ республикэхэр нэмыкI
лэапсэ илэу зэкъогъэхъажыгъэнхэу а
проектым егъэнафэ. Шыпкъэ, ыпэкIэ
шылэгъэ Советскэ Союзым кыбгъэгъэ-
зэжынын плэкIыштыгъ. Ау тызэгъусэу эконо-
микэ ыкIи социальнэ Иофыгъохэр
зэшлэтынхэ, тызэгъусэу тишлэигоны-
гъэхэр международнэ пчэгум, IэкIыб
хэгъэгухэм ащыпхырыдгъэкIыныхэ
тлэкIыштыгъ. Тызэгъусэмэ, США-м, Евро-
союзым, Азием шылэ тигъуэнэгъухэм
нэкъокъогъушхо тафэхуон тлэкIыштыгъ.

Дунэе Иофыгъохэр зышпырахуэхэр
рэ гупчэу Урысыер мэхъу. Ащ ишлугагъэкIэ

тицыфхэм ящылакIэ амалхэм хэпшыкIэу
ахэхъоштыгъ.

Советскэ Союзым илэжъанэ дэгъоу
шылагъэхэр кыэлэтыжыгъэнхэм, кIочIэшлэ
зилэ объединение зэхэтэгъэным,
проектшыхо кыахэлхъыгъэным епхыгъэ
предложениехэр кыэлэжыныхэ зылэ-
кIыштыгъ политикэу кIочIэ закъоу шылэп
«ЕДИНЭ РОССИИЕР» ары.

**Бюджетнэ федерализмэр чы-
плэхэмкIэ зэфагъэ зыхэлэ шыкI**
Чыплэ зэфэныгъэмрэ бюджет федера-
лизмэмрэ илэзунгъу, непэ «ЕДИНЭ РОС-
СИИЕР» хэдзынхэм афэкIо.

Непэ зэкIэ ахыщи, хэбзэлахыи, нэмыкI-
хэу кыагъоихэрэри гупчэм шызэлэклэх.
Шылэныгъэм иплэлэ гъэнэфагъэ а шы-
кIэр кыахэтхыгъагъ. Субъект пстэуми
зэфэдэу хэбзэлахыхэр кыахэхэу гъэпсы-
гъэн фаеу шытыгъ. Чыплэ пстэуми цыф-
хэм яхыылэгъэ социальнэ гарантиехэр ащы-
гъэцкIэжыгъэнхэ фэягъ. Ау 2000-рэ
илэсхэм кыэнэфагъ а принципым джы
икъу фэдизэу Иоф зэрымшлэжыгъэр.

Чыплэхэм ахыщэр ятыгъэн ыкIи ар ежъ-
хэм кыалэжышгъ, социальнэ Иофыгъохэри
зэшлугахынхэ алэкIэу гъэпсыгъэн фае.
Ежъхэр зыщыпсэухэрэ чыплэхэр зэтэгъэп-
сыхыгъэнхэм иамалхэр ятыгъэнхэ фае.

А предложениер кыахыи «ЕДИНЭ
РОССИИЕР». Ар хэдзынхэм япэгъокI кам-
панием илэжъанэ лозунг шхъалэу
зыдэтIыгъхэм зыкIэ ащыш.

Къэралыгъо Думэм хэхъан зыгу хэ-
лэу зызыгъэхъазырыр политическэ
партие горэми ар зэшлугахын ыльэкIы-
штыгъ. Коммунистхэмрэ ЛДПР-мрэ гъэ-
лэрышлэныр гупчэм пхашэу епхыгъэным
дырагъаштэ. Ащ кыахыгъэр финансхэри
ащ тетэу гъэзеклогъэнхэр ары. «Справед-
ливая Россия» зыфилорэми ахыщэр зы
«щыуанэ» шызэлэу гъэкIэгъэн фаеу елыгъэ.
Хэгъэгум иполитическэ зыкIыныгъэ кыэд-
гъэнэжэз, изыкыуэхуэмэжыкIэ амалхэр,
ишхъафитныгъэ кыэдгъэнэжыхэзэ, тэ
бюджет федерализмэр, нэмыкIэу кэплон
хуэмэ, зэфагъэ хэлэу мылкъур атегъэ-
гъэныр — кышчалэжыгъэ мылкъур
субъект пэпчэ хэхъоныгъэхэр егъэшлэ-
гъэнхэм пэлуагъэхъан алэкIыныгъэу гъэп-
сыгъэныр тэры нылэп кызыгъэлэагъорэр,
зыгъэцкIэжынын зылэкIыштыгъ.

**А. ИСАЕВ.
ВПП-у «Единэ Россия» и Генераль-
нэ Совет ипрезидиум исекретарь
напэрэ гуадз.**

Федеральнэ законым зэригъэнафэрэм тетэу,
мы тхыгъэр ыпкIэ хэмылэу кыахэтхытыгъ.

МэкъамэхэмкIэ ыгу зэлэпыкIэгъагъ

Нэтхъо Джанхъот.

**АР-м культурэмкIэ
изаслуженнэ Иофышлэу,
композиторэу Нэтхъо
Джанхъот кызыхъугъэр
илэс 70-рэ хъугъэ**

Шылэныгъэр кыэгъэгъуашлоу
кыэгъэгъэпсынкIэрэмкIэ, кыэгъэгъэ-
фырэмкIэ орэддыр апэрэи. Орэддыр
сыдыгъуи цыфым гот — игу-
жыдэкIыгъэ, игухъо мыухыжы.
Адыгэ лэпкыым игъашлэ орэддыр
хэпхын умылэкIыныгъу игъогу ре-
нэу дытетыгъ ыкIи дытет. Орэд-
хэр — ахэри акIоцIылэ мэхъанэм
елытыгъэу пчъагъэу зэтырафых:
лэхъужь, зэо, нысэщэ, шулэ-
гъу, кыэшхо ыкIи кушъэ, нэмыкI
орэдхэри. Ахэм адыгэм ихъари,
игушлугагъуи, инасыпи, игукIаи
кыащилэтыкIыгъ.

Тильэпкь искусствэ ианахъ
байныгъэ инхэр адыгэ орэдыжы-

хэр, адыгэ джэгу дахэхэр арых.

ИкIыгъэ лIэшлэгъум иятлонэрэ
ныкIэ лэпкь музыкэм хахъо фэ-
зышлэжыгъэхэм ащыш Нэтхъо Джан-
хъот. Ар зэо лэжъан гомылуи те-
фэу, шэклогъу мазэм, 1941-рэ илэ-
сым кыхъугъагъ. Тэхъутэмыкыое
районым ит кыоджэшхоу Тэхъу-
тэмыкыуае шапIугъ, шалэжыгъ.

1965-рэ илэсым Мыекъопэ
музыкальнэ училищым чIахыи,
дирижерск-хор отделениер кы-
ухыгъ. Еджэгъу илэсхэм Нат-
хъом орэдхэр ыгъынхэр ригъэ-
жыгъагъ. ЫлужылокIэ, Иоф ышлэ-
зэ, Адыгэ къэралыгъо кIэлэегъэ-
джэ институтым имузпедфак
кыухыжыгъагъ.

Нэтхъо Джанхъот лирическэ
композиторэу ары зэралэрэр
ыкIи зыкызырэгъэлэгъуагъэр.

ГучIэ мэкъэ шъабэр зэфэдэкIэ
ахэгъошгъагъ иорэдхэу «Синэшлэ-
цIэ дахъ», гушылэхэр зыер Яхъу-
лIэ Сэфэр, «Алэ сыда джы кы-
хъугъэр?» (орэдышпори гушылэ-
хэри Натхъом иех), «Дахэ сиду-
най» (гушылэхэр Мэшбэшлэ Ис-
хъакъ), ахэм анэмыкIэхэми. Ана-
хъэу композиторым творческэ
гъусэныгъэ ин зыдырилагъэр
тхакIоу, усэкIо цIэрылоу Мэш-
бэшлэ Исхъакъ ары. Орэд 20-м
нахыбэ тIуми зэдаусыгъ. Илэ
композиторым нэмыкI усакIохэм

ягушылэхэм арылэ орэдхэри, ау
ахэр бэп — зы, тIу.

Джанхъот музучилищыр кы-
зеухым лэпкь творчествэмкIэ
хэкум и Унэ Иофшлэныр мето-
дистэу шыригъэжыгъагъ. Мы
уахътэр ары ежъ итворчествэ
анахъ кызыеблыгъэу, зыкызы-
зэлэуыгъэри. 1973-рэ илэсым
композиторэу Натхъом напэрэ
орэд тхылэу «Насып жъуагъу»
зыфилорэ кыдэкIыгъ. Ащ орэд
26-рэ кыдэкIыгъ. Джанхъот
иорэдхэр пластинкэхэу Шэ-
ожэ Розэ, Жэнэ Нэфсэт, Андзэ-
рэкъо Чеслав кыахэхэзэ тырат-
хагъэх. Я 80-рэ илэсхэм етIу-
шыгъэу радиомкIэ кырагъа-
лоштыгъэх. Жыи, кIи агу рыхы-
хэу, Натхъом иорэдхэр кыа-
лоштыгъэх. Ахэр ягъэпсыкIэ-шлы-
кIэкIэ лэпкь орэдыжыгъэм апэ-
благъэх, мэкъамэм хъоо-пшаоу
бгъэм кыдэкIыгъэ зэлэты, ухэтми
кыплэлэсы, кыпфырегъашлэ.
Арыба орэддыр орэд зышпырэр.
Композиторыи шылэныгъэр
зикIэсэ цыф хыалэл зафэу, бэ-
рэгъэтэу зэрэщытыр иорэдхэм
зэхъуагъашлэ. «Си Адыгей»,
«Къеблагъ сикъу», «Нысэиш
орэд» зыфилохэрэр цыфхэм
ягъашлэ епхыгъэ дэдэх, шылэ-
ныгъэ лэпсэ ял.

Джанхъот иорэд мэкъамэхэр
бэрэ хыархэм, нысэщэхэм ащы-

зэхэпхыштыгъэх, адежыгъухэзэ
бэмэ кыахыштыгъэх. БлэкIыгъэ
уахътэм итэу кыэсэло, сыда плэмэ
непэ тилэ орэдыло ныбжыкIа-
бэмэ ащыш мы орэд хъазыныгъу
зылэ кыеслуагъэхэр кыахэхэрэп.
ГухэкIыми, Адыгэ радиом (орэд-
хэр хэгъэкIи) ымакыи кыуаджэ-
хэм адэлукIыжыерэп, кIо ар
нэмыкI лэныкыу.

Композиторэу Нэтхъо Джан-
хъот илэсыбэрэ республикэ ра-
диотелекомпанием музыкальнэ
редактор шхъалэу илагъ, има-
фэ кыэс кыэтынхэу орэд зэфэшъ-
хъафхэр зыщыжынынхыхэрэм
ясагъэхэу, адыгэ орэдхэр зикIэсэ
кыоджэдэхэр ыкIи кыэлэдэхэр
яжэштыгъэх. Рэзэныгъэ писъмэ-
хэр Натхъом ыцIэкIэ радиом
кыулыкIэштыгъэх. Цыф зэгъэ-
фэгъэ гупсэфэу, орэддыр гъу-
сэшлэ зыфэхуэгъэ Нэтхъо Джан-
хъот лэпкь музыкальнэ иску-
ствэм хахъо фишлэу, хыалэлэу
Иоф зэришлэрэм пае, «АР-м
культурэмкIэ изаслуженнэ
Иофышлэ» зыфилорэ шытхуэцIэр
1992-рэ илэсым кыфагъэшхо-
шагъ. Урысыем ижурналистхэм
я Союз хэтыгъ. Тхылхэр, хорым
пае, камернэ Iэмэ-псымэхэм
атэгъэпсыхыгъэ произведение-
хэр, драмтеатрэм шагъэуцугъэ
спектаклэхэу «КIэлэщыкIымрэ
Цэлэуэжыгъыр» (зытхыгъэр

Кыуекъо Налбий), «Дэхэбаринэ
ихъакIэщ» (Мамый Ереджыб)
ящыкIэгъэ музыкэр ыгъыгъ.

1979-рэ илэсым Джанхъот
иорэдхэр зыдэт ятлонэрэ тхылэу
«Дахэ сидунай», 1990-м «Сно-
рэд» зыфилохэрэр кыдэкIыгъэх.

Композиторэу Нэтхъо Джан-
хъот ыгъыгъэ орэдхэм Адыгейм
идэхэгъэ кIэрэкIагъи, цыф зэ-
хэшлэ Iэшлэхэм яльэплагъи, ма-
мор шылакIэр зэрэтхъагъор
озыгъэшлэр нысэиш мэкъэ-му-
зыкэ лээшэу, ежъ ыгу итIыс-
хъагъэу, зымыгъэгупсэфышты-
гъэри кыащырилотыкIыгъ.

Нэтхъо Джанхъот — тиadyгэ
лэпкь искусствэ лэагъо дахэ пхы-
рызышыгъэ, тимузыкэ хахъо
фэзышлэгъэ орэдылуагъ, орэд-
усыгъ, творческэ Иофышлэ дэгъугъ.

Джанхъот ыпху закъо ятэ орэ-
дым фыхыхыгъэ лэагъор зэри-
лэкIэу лэагъэкIуатэ, бзылфыгъэ
ныбжыкIэм Ным, кIэлэщы-
кIухэм, тидунэе гъэшлэгъон
яхыылэгъэ орэдхэр еусых.

Ары. Нэтхъо Джанхъот кы-
зыхъугъэр шэклогъум и 18-м
илэс 70-рэ хъугъэ. Ежъыр кыт-
хэмытыжыми, иорэд шлагъохэр
шлугафтын лэапIэу лэпкыым
кыафыхынагъэх. Адыгэ шыла-
кIэм, адыгэгум атешлыкIыгъэ
орэдхэр, музыкэр кIодыштхэп.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Юфышхо ешлэ

— Кэлэцлык район библиотекэм апэрэ классым кышгегэжыагэу сыритхыльдэж. Библиотекэм иофышлэхэм яшлагэклэ сэ тхылхэр шу слээгугэх. Гэ-шлэгонэу, щэнэу гэпсыгэ тхылхэм, художествен-нэ литературэм сяджэныр, энциклопедиехэм Иоф адэслэныр сиклас. Рэзэныгэ хэзгэуатэу мы библиотекэм ренэу сэкло, сыда плэмэ библиотекэм иофышлэхэм узыфэе литературэр кыпфагыотышт ыкли кыуатышт. Библиотекэм музыкэм исыхьатхэр, цыф шлагэхэм язэлүклэгүхэр щэкдох, — ело Тэхьутэмыкэуае щыцэу, Краснодар кэралыгэо аграрнэ университетым истуденткэу Едыдж Заремэ.

Советскэ Союзым кышчы-зэуахыгэгэ библиотекэхэм ащышыг Тэхьутэмыкэе район кэлэцлык библиотекэри. Унэ гэнэфагэ зэрэщымылэм кыхэклык гулчэ район библиотекэм унэ цыкы кышчыратыгэаг. Тхыл пчагэу библиотекэм чэлэгыгэр а лэ-хыаным 5740-рэ хьуштыгэ. Тхыл пчагэу ренэу хаг-хьоштыгэ, унэ цыкы ифэ-жыштыгэп, ащ кыхэклык унэр зэблихьун фаеу хьугэ. Илээс тлокл тешиагэу джы мы уахтэм зычлэт унэм щыл, ащ илээсишгэм кьехьуыныбж.

Апэрэ илээсхэм библиотекэм нэбгыритлу Иоф шызышлэ-штыгэр. Апэрэ илээсхэтэу илагэр Зинаида Крутоголовар ары. Ащ Краснодар дэт культ-просвет училищыр кыуагы-гэаг, Ацумыж Марыет библиотекэрыг. Илээситлу тешиагэу бзылфыгэр лүкы-жыгыаг, ащ ычылпэ Ацумыж Марыет ихэгэаг.

1965-рэ илээсым ишыш-хьэлу мазэ кышгегэжыагэу библиотекэм Цуцкэо Светланэ илээсхэтет. Илээс 46-рэ хьугэу бзылфыгэ чаныр ыгу етыгэу мэлэжэ. Мы уахтэм Светланэ библиотекэрыгэаг. Иофтхэбзэ пчагэуагэм клэщаклоу ялаг, ригэжыэр Иофыр гьунэм нигэсштыг. Библиотекэм ифонд зэрэхи-гэхьоштым, ар нахь бай зэришштым изаклоп бзылф-ыгэр зыгэгумэжыштыгэр, а байныгэр кызыриухьумэ-штыр, шуагэ кытэу зэригэ-федэштыр арыгэ. Иофшэныр ишыпкэу зэригэагэрэм пае 1991-рэ илээсым «Адыг Рес-публикэм культурэмкэ изаслуженнэ Иофышлэ» зыфиорэ цэр кыфагэшшоаг.

Цуекэо Марыет библиотекэм Иоф шишлэу зыригэжы-гэагэр 1961-рэ илээсыр ары. Илээс 40 библиотекэм лүтыг. Марыет тхылэджэ цыклүмэ дэгэу агурылоштыг.

Тхылэджэм зэджагэм еплыкылу фыриэр кыри-галоштыг, хэт геройхэм язеклоклэ-шыклэхэм, яшэнхэм, дэгэу е дэу ахэтхэр аригэ-гэунафштыг. Джащ тетэу

плуныгэ Иофшэнышхо ади-шлэштыг. Непэ Иоф ымы-шлэжымы тхылэджэхэм ащыгушжыэрэп.

Цундышкэ Гоцэфыжыи (щылэжэп), кэлэцлык район библиотекэм илээс 31-рэ Иоф шишлаг. Гоцэфыжэ еджэлэ залым ипэшаг, Иофым егу-штыг. Тхылэджэр ыгэрэ-загэмэ — ар апшгэрэ шу-хьафтынэу зыфилэгжыш-штыг. Фольклорым лэшэу пышагэу штыг. Дэгэу дэ-дэу ышлэштыгэаг адыгэ пшы-сэхэр, гушылэжхэр, кьэбархэр, хырыхыхэр, хабзэхэр. Нэп-лэггум кызырэхьэу, кэлэ-цлыкхэр пэгьокыштыгэаг, кьауцухьштыг, ашлогэ-шлэгонэу едэлүштыгэаг.

Хэгэгум ичылпэ зэфэш-хьафхэм яисторие, ягеографии, яэкономикэ, ахэм анэмыклхэр зэгэшлэгэнхэм мэхьанэшхо ритыштыгэ. «Шьузэрыс хэгэгур (Адыгейс ары зыфи-лоштыгэр) зыфэдэр икыу фэ-дизэу шьумышлэу ащ шьу-шпысэуныр кын кышшыш-хьушт» арилоштыг. Краеве-дением ехьыллэгэ статьяхэм язэлүгэклэн ыкли ахэм якарт-екэ изэгэгэнхэм яагэрэ зэхэ-щаклоу ар штыг. Библиотекэ Иофхэр икыоу зышлэхэрэм а Иофшэным шуагэу илэр ашлэ. Непэ кызнэсыгэм библиотекэм иофышлэхэм картотекэм хагэахьо, нахьыбэ ашлы, тхылэджэхэр кызыклэупчлэ-хэрэр афагэагэаг.

Джащ фэдагэаг ыкли фэдэх Иофшэным иветеранхэр, район-ным ибиблиотекэрыбэмэ ахэр яклэзэгэагэаг алыгэаг.

Мы уахтэм библиотекэм Иоф шызышлэрэр нэбгыриплл: Ацумыж Зарем — библиоте-кэм ипаш, Цуцкэо Светлан — библиотекэрыг шьхьаг, Цуцкэо Фатим — библиотекэры, Шьонтлыжэ Светлан — кэлэ-цлыкхэм Иоф адэслэгэ-нымкэ методист.

Консультациехэу, справочнэ-библиографии Иофшэнхэу ыкли нэмыкл Иофтхэбзэхэу ыгэ-щаклэхэрэр кыдэлштыгэаг, кэлэцлык район библиотекэр зэкэ адрэ псэуплэхэм адэтхэм япчэгэу зэрэщытыр кьэнафэ.

Коллективым пшэрылэу ыпашхэ итхэр икыу фэдизэу гурлох. Мэхьанэшхо ратэу апэ дэдэ агэунафыэрэр ныбжэ зэфэшхьаф зылэ кэлэцлыкхэм шьхьаф-шьхьафэу гошгыгэхэу Иоф адэслэгэаг ары. Еджэ-нымрэ гушпысэнымрэ зэкы-гэунахэ зэрэфаер агурыгэаг-гэаг ары. Тхылэджэ лэууж заулэхэр мыщ шапугэаг, апэрэмэ акыо-апхьумэ ясабыхэм яежхэр джы библиотекэм кьэаг, ны, ты ныбжыкыагэм яклэцлыкхэр мыщ кьащэ, ахэм ашыхэр, ашыпхэу цы-кыагэр кызыдащэ. Ащ фэд, еджаплэм члэхьанхэмкэ зы-ныбжэ имыкыгэхэм библи-отекэр зычлэт унэр ашлэ, мыщ кышщеклокыэр Иофтхэбзэхэр ашлогэшлэгоных, ащышхэри ахэм ахэлажэаг.

Иофтхэбзэ зэфэшхьафхэу кэлэцлык библиотекэм зэшлуиыхэр бэдэд. Анахь игэклотыгэу ыкли нахьыбэрэ зэхашхэрэм ащышых бэмэ зэлэагэрэ теледэжгунхэу «Сыд? Тыд? Сыдыгэ?», «Шьэф хьалэмэ», «Жьогэ сыхьат» зыфилохэрэр. Зэнэ-кыагэхэр, зэлүклэгүхэр, пчы-хэзэхьахэр. Зытегушылэрэ Иофыгэхэр зэфэшхьафых, ахэр зигэ дэдэу штыг: хэгэгум шулэгэу фырагэаг,

правовой культурэм фэп-гэаг, адыгэмэ тапэклэ шыагэаг-псэуаг, культурэу ялагэаг, мы уахтэм ахэм язы-тет яхьылагэу ашлэрэм хэгэ-хьонхэр фашиныр, худо-жественнэ литературэм иеджэн изытет зыкыгэагэаг арых.

Зэгьокыаг хьурэп кэлэц-лыкхэм ежэ ашлогэшлэгон-хэм, агу елүхэрэм, яфедэкэ-кыагэу алыгэагэрэм яклубэу библиотекэм шызэхэагэр. Апэу ащ фэдэ клуб кызызэ-луахыгэагэр 1971-рэ илээсыр ары. Ащ цэу илагэр «Октяб-рят жьогэжыаг». Нэужым ащ кыкылагэагэаг нэмыкл клубхэр нэмыкышлэхэр ялэхэу: «Зэкэ дэгэуу тшышт — дэй кыхэдгэагэаг» (а 1 — 3-рэ классхэр), «Сыд пае» (а 1 — 2 классхэр), «Пэсэрэ адыгэаг» (а 5 — 9 классхэр), нэмыкыаг.

Кэлэцлык библиотекэм клуб зэфэшхьафхэм Иоф шашлэ. Мы уахтэм анахь ча-нэу, анахь пытэу библиотекэм илэ клубыр «Шум, дэггум, дэхагэаг язэлүклэгүхэр» зыфилохэр ары. Ар зызэхэа-гэр 1972-рэ илээсыр ары. Зэлүклэгү-зэхьахэаг ахэла-жэаг музыкантхэр, сурэ-тышлэхэр, тхаклохэр, усаклохэр. Библиоткэ мэфэклэхэм ежэ

еджэаг цыкыагэаг закы-щызэлүахы.

Иофтхэбзэ игэклотыгэу библиотекэм шыагэагэаг ащыш «Лыхьужыныгэм иштыхэу итхьамаф» зыфи-лохэр. Ащ хэгэагэаг кьэгэ-лэгонхэу «Гукэагэагэаг шыагэаг» зыфилохэр, ветеран-хэмрэ кэлэцлыкхэмрэ язэ-дэгүшылэгүхэр, сурэт зэнэ-кыагэу «Шэжэ» зыфилохэр. Тэхьутэмыкэе телевидением Иофтхэбзэхэр зэрэагэагэаг кыгэагэагэаг.

Библиотекэм ихьаагэаг ра-дисткэагэаг, заор Берлин шызыухыгэу Мария Бухано-вар. Упчлабэ ветераным ра-тыг, ыгэразэхэу джэуапхэр кьаритыжыаг.

Джащ тетэу мэлэу Тэхьутэ-мыкэе кэлэцлык район библиотекэр: зэнэагэаг, зэлүклэгү, пчыхэзэхьахэаг гэгэшлэгонхэр зэхэаг, республикэм шыагэаг Иофтхэбзэхэм ахэлажэаг, хагэунафкыагэр чыплэхэр еубытыаг.

Хьушты Шэбан.

Сурэтхэм арытхэр: тхылэ-еджэ цыкыагэаг хэгэу зоош-хом иветеранэу М. Бухано-вар лүагэаг; Теклоныгэм и Мафэ фэгэагэаг пчы-хэзэхьахэр макло.

ТХЫЛЫКИЭХЭМ ТАТЕГУШЫНЭ

«Для глупца старость — бремя,
для невежды — зима, для человека
науки — золотая жатва». (Вольтер)

Ышлагъэр бэ, ау ышлэрэр фэухырэп

Титхыгъэ эпиграфэу фэт-шыгъэр Вольтер зетхым Блэгъожь Зулкъаринэ фэдэхэр арынхэ фае аужырэ гушылэхэр зэриоллэгъагъэхэр. Ар ауштэу зыклэтлытэрэр Зулкъаринэ ыныбжыкIэ хэклотагъэми, илэжыгъэ бэгъуагъэ илухыжын джыри ишыпкыгъэу зэрэпылтыр ары. Тхэм ишыкуркIэ, Зулкъаринэ ильэс 80-м риублэгъугъ, итеплэкIэ клэлашэ те-оми, илофшIэн пыч фишыгъ пIон плэкIыштэп — умыгъэ-шIэгъонэу шытэп джыри ащ фэдизыр зэрэфэукIочырэр. Мы ильэсэу тызыхэтым тхылъитIу ыгъэхъазырхи кыхаригъэутигъэх: зыр — «Пцэжыгъэхэмрэ пцэжыгъэхэмрэ», адрэр — «Жемчужины народной мудрости» (Адыгейские пословицы и поговорки на адыгейском и русском языках). Апэрэ тхылъым осэ дэгъу дэдэ ифшэуашэу кыыритыгъ зэлъашIэрэ шIэныгъэлэжыгъэху, профессорэу, академикэу ШэпIэ Казбек (еплэ «Адыгэ макъэм», 27.09.2011 иль.) «Пцэжыгъэхэмрэ псауныгъэми, шIэныгъэми якъэкIуапI»). Мыщ зи хэгъахэу фэтшыгъыжынэу шытэп, тыгу кыгушыпкыгъэу ытхыгъ.

ЯтIонэрэ тхылъым тIэкIу тыкытегушылэ тшIонгъу, сыда пIомэ мыхэм афэдэ ИофшIэгъэ хъарзынэхэр цыфхэм зэлъагъэшIэнхэ фае ыкIи зыгъыгъэм игъэхъагъэхэр къэпIуагъэхэмэ кытIэкIэхуэхэрэ ныбжыкIэхэмкIэ шысэтэхыпIэ мэхъух. Блэгъожь Зулкъаринэ мы ильэсым кыкIочI зигугъу къэтшырэ тхылъитIум анэмыкIэу очерк, статья пчъагъэ гъэзетхэм, журналхэм кыащыхиутыгъ цыфхэмкIэ мэхъанэшхо ялэу. ШIэныгъэ конференцие пчъагъэм ахэлэжыагъ, кыащыгушылагъ, Адыгэ къралыгъо университетэу зышылажэрэм чIэс студентхэм шIэныгъэ дэгъухэр аригъэгъотынхэм пае лекцие гъэшIэгъонхэр кыафишыгъэх. Ахэм анэмыкIэу кандидатыцIэр бзэхэмкIэ кызыщаушыхъаты-

жырэ советым итхъаматэш, зы ИофшIагъэ емыджэу блигъэ-кIырэп, а советым изэхэщэни псынклэгъо Иофэп, ащи клэгъэ-нагъэу пылэ. Зулкъаринэ етIани адыгэгъэшхо хэлъыш, хъари нэхъыгъуи зи блигъэкIырэп, кытефэрэр егъэагъэ. Ащ фэдизыр зэшIонхыныр IэшIэхэп, кыушхъэпсы чъэгъо чъэрым ыкIи машIом афэдэш, зэкIэри ыпшэ ефэ. ШIэпIэ ыгъуонгъэр цыфмэ ахигощэным джыри ишыпкыгъэу дэлажэ.

Адыгэ гушылэжхэр зыдэт тхылъхэр Зулкъаринэ кызырхаригъэутигъэр апэрэу шытэп, ау мы тхылъым ахэр урысыбзэкIэ шызэредзэкIых еджэхэрэм адыгэ гушылэжхэм кукIэу яIэр, акъылыгъэу ахэлъыр алэкигъэханхэм фэшI. Мы тхылъым адыгэ гушылэжхэу цыфхэм нахъ агъэфедэхэу минрэ шъэрэм еху шызэхигъуагъ ыкIи ахэр урысыбзэкIэ кытыгъэх. Тхылъыр янэ гупсэу адыгэ гушылэжхэр зыкIэсэгъэхэ ФатIимэт фэгъэхыгъэу кыдыгъэкIыгъ ыкIи цыфжыгъэхэм ялэу кыдылгыти, ти Адыгэ Республикэ загъууцугъэр ильэс 20 зыщыхуэрэм ипэгъокIэу тхылъ тедзипIэу «Качествэм» кыхыригъэутигъ.

Адыгэ гушылэжхэр алфавит зэкIэлъыкIуакIэм тегъэпсыхъагъэхэу кытых ыкIи урысыбзэкIэ тефэрабгъухэр кыгъотхэш, мэхъанэу яIэр еджакомэ алыгъэлэсынэу егъэпсых. Гушылэжхэр нэмыкIыбзэкIэ зэбдзэкIынхэр IэшIэхэп, художественнэ литературэ кызырыкIор зэбдзэкIыным фэдэп. Ар арэуштэу зыкIышытыр мэхъанэу куу зэрIэм изакъоп, ахэр клэкIэхэу, аклоцIкIэ макъэхэр цызэтефэхэу ахэм яIэхэр къэбгъэнэнхэм, мэхъанэу кыатырэр кызытэбгъэнэным фэпкIышхо апылгыш, лъэныкыо пстэуми уафэмыхъазырмэ IэшIугъэу гушылэжхэм аклэлъыр зэлыбгъэхъаныр зэуи арэпыш ары. Ау Блэгъожь Зулкъаринэ шIэныгъэшхоу IэкIэлъым а кы-

ныгъохэр шегъэзыхэш, гъэпсыкIэхэр кыафегъотых, адыгабзэкIэ тхыгъэхэр дэгъоу урысыбзэкIэ кыетых. Шысэхэр: Акъылыр — былым, былымыр — осэпс. Ум — богатство, богатство — роса; Зигушылэ шылэр лагъэп. Чъе слово живет, тот не умер; Насып зилэм шIагъэ иI. У кого счастье, у того и терпение, нэмыкIхэри.

Адыгэ гушылэжхэр лъэпкыым игъунджэх, ахэм лъэпкыым ишылэныгъэ зэрэшытэу кыауыты, кыарэшы. Арэу зыщытIкIэ, ахэр цыф пстэуми зэдихыкIагъэх сэнэхъатэу яIэм, Иофэу ашIэрэм ямылгытыгъэу, жыгъэ-кIагъэм емыпхыгъэу. Жабзэм игъэпсынкли гушылэжхэм яшIогъэшхо кыэкIо: цыфым ижабзэ ахэм кыагъэ-кIэкIы ыкIи кыагъэкIэракIэ, мэхъанэу иIэр кыагъэбаи, пIуныгъэ-гъэсэнэгъэмкIи Iэрыфэгъушхо мэхъух. Мы зигугъу къэтшылэхэр эж гушылэжэ шыпкыгъэхэми кыаушыхъагъэх: Зигушылэ клэкIым ыбзэ IэшIу. У кого речь коротка, у того она сладка; Клапсэр кIыхъэм дэгъу, гушылэр клэкIымэ нахышIу. Веревка хороша, когда она длинна, речь лучше, когда она коротка; Iушыр мэупчIэжы. Мудрый советуется; Iазэм мэхъах иIэп. Для умельца темнота не помеха, нэмыкIхэри.

Гушылэжхэр, адыгэмэ яехэм ямызакъоу, лIэшIэгъу пчъагъэхэм ащапсыхъагъэхэу шыты, ары ыкIи ахэр клэкIыхэу, тефэрабгъухэу, акъылыгъэ куу яIэу зыкIэгъэпсыгъэхэр. Шъуашэу гушылэжхэм яIэмкIэ ахэр нахыбэмкIэ усэ клэкIэхэм апэгъунэгъух. Ащ кыхыкIыкIэ ахэр гум кыештэх ыкIи шхъэм псынклэу раубытэх. Арэуштэу зэрэгъэпсыгъэхэм яшIуагъэкIэ, гушылэжхэр тхакIохэми, политикхэми, дипломатхэми, цыф зэхэхэкIоххэми игъэкIотыгъэу агъэфедэх. Сыхъатныкыо, сыхъат зыхышт жабзэм, формулэ хъазырым фэдэу шылэ гушылэжхэр чIыпIэм

кыэкIоу зыщагъэфедэкIэ, зэдэгушылэгъу кызырэгъэкIэклэрэм фэшхъафэу, клочIэ лые кыхелхъэ, жабзэр кыгъэ-кIэракIэ, нахъ гурылогъошIу кыешIы. Гушылэу бзэм хэтхэр хъазырхэу зэрэшылэхэм фэдэу гушылэжхэри хъазырхэу, ямэхъанэхэр цыфхэм зэлъашIэхэу шылэх, ары ыкIи ахэр зыщыщыкIагъэм псынклэу цыфхэм агу кызыкIэкIыжхэрэр, зыкIагъэфедэшгъухэрэр. Цыфхэм бзэм хэт гушылэхэр зэужэ езырэу ашIэхэрэп, ау гушылэхэ е тхэхэ зыхыукIэ, зыфэе гушылэхэр агъэфедэх. Джащ фэдэ гушылэжхэри — хъазырэу шылэх, зыщыщыкIагъэм угу кыэкIыжынхэ фае. Ар дунаим арэуштэу кыгъэпсыгъэ нахъ, пшIынэу шытэп. Сид фэдэрэ лъэпкыым кыхыкIыгъэми, сабыим ильэсищ-тфы ыныбж зыхыукIэ, теугIупшыхъагъэу лъэпкыыбзэмкIэ гушылэу регъажэ, нахъ хэклэуатэ кыэс нахыбэу гушылэхэри гушылэжхэри ышIэхэ мэхъу. Ащ кыкIырэп зэкIэми зэфэдэу гушылэхэри гушылэжхэри ашIэхэу, ау ахэр хэт исабий езырэу зэригъашIэхэрэп, эж шылэ-ныгъэм кыхыкIэу ыгу реубытэхэ нахъ.

Ау цыфхэм тхэкIэ амалыр яIэ зэхъум гушылалэхэми, тхылъхэми гушылэхэри, гушылэжхэри арагъэкIухэ хъугъэ, клэзыгъэ зрафэмыхъуным пае ыкIи гум римыубытагъэхэр, шхъэм кымынэгъэ зырызхэр кыгъотыжыгъэнхэмкIэ ахэм яшIуагъэ кыагъако. Ащ нэмыкIэу гушылалэхэми, тхыгъэхэми зы лъэпкыым идышгъэ клэн адрэ лъэпкыхэм алъылэсынымкIэ яшIогъэшхо кыэкIо. Гушылэм пае, мыщ фэдэ гушылэжхэр адыгэ лъэпкыым зэлъэшIэх, нэмыкI лъэпкыу кыддэпсэхуэхэми абзэкIэ зэдзэкIыгъэхэу игъэкIотыгъэу агъэфедэх: Шу шIи, псым хадз. Делай добро и бросай в воду; УзыщашIэжырым хъаклэпIэ умыкIу. Не ходи в гости туда, где тебя хорошо знают; Иоф

мыублэм блэ хэс. — В неначатом деле змея водится; IэшIагъэмрэ шIэныгъэмрэ зэкыошых. Умение и знание — братья; Гум имыль гушылэр щэнэшIу. Лживое слово — слепая пуля; Нэгур гум игъундж. Лицо — зеркало души; Ем IумыкIагъэм шIур ышIэрэп. Кто со злом не встречался, тот добра не понимает; Нэм клэтыр псэм фэд. Кто всегда на глазах, тот словно твоя душа; Зыщызылгъэрэм фэшIу. Кто надевает, тому подходит, нэмыкIхэри.

Тхылъым кыкытегушы-Iэныр зыщысыухыным кыасло сшIонгъор мары: Блэгъожь Зулкъаринэ адыгэ лъэпкы културэ ИофшIэхэмкIэ апэ итхэм ащыщ, ипшъэрылхэр дэгъу дэдэу ыгъэагъэхэзэ мэлэжэ, ыцIи чыжыу Iугъэ, гъэшIонгыи цыфхэм рахы, шъэогъуби иI. Ахэр зэкIэ кызыхэкIхэрэр адыгагъэм рыгъуазэзэ мэпсэуш ары. Адыгагъэм ипычыгъомэ ащыщыбэхэр адыгэ гушылэжхэм ахэхъэх. Ащ кыхыкIыкIэ, хэшIыкI фырилэу адыгэ гушылэжхэр еугъонх бэшIагъэу, ямэхъанэхэм адыгабзэкIи урысыбзэкIи кыате-гушылэ ыкIи гъэсэнэгъэ-пIуныгъэ Иофэу зыпылтым игъэкIотыгъэу шегъэфедэх. Джы тилъэхъан, пIуныгъэ програм-мэ гъэнэфагъэр къралыгъом зыщабынэжыгъэм, адыгэ гушылэжхэр адыгабзэкIи урысыбзэкIи кызырэхитхэрэм ныбжыкIэхэмкIэ ишIогъэшхо кыэкIонэу теплгы. Тхылъеджэныр бэмэ IэкIыб ашIыгъэми, зыр емыджэми адрэр еджэшт, еджэрэм гурылошт ыкIи мэхъанэу ахэм яIэхэм кыауфэштых, гъогу тэ-рэзым дагъэхыштхэп.

ГЪЫЩ Нухъ.

Фиологиие шIэныгъэхэмкIэ доктор.

Сомэ миллиарди 3 пэIуагъэхъашт

КурортыкIэхэр Темыр Кавказым щагъэпсынхэу загъэхъазыры. Ахэм ащыщ ныбжыкIэ лагерыкIэу, «Артек» е «Орленок» зыфилохэрэм афэдэу, кыалэу Пятигорскэ дэжэ 2012-рэ ильэсым кыыщегъэжыагъэу кыащашIыштыри. Урысыем ичIыпIэ зэфэшхъафхэм ащыпсэурэ ныбжыкIэхэм зыщегъэпсэфын алъэкIышт чIыпIэм игъэпсын, федеральнэ гупчэм кызырешалытагъэмкIэ, сомэ миллиарди 3 пэIухъашт. ЛагерыкIэ ашIы зэрэшIонгъом

советскэ лъэхъаным кыыщегъэжыагъэу рыгушылэштыгъэх. ЧыпIэм икыхъэхын Пятигорскэ климат зэрэшхъабмэр ар кыалэу Минеральные Воды зэрэпэблагъэмрэ арапхыштыгъ. ПроекткIэм унэ зэтет заулэм, шапIэхэм, IэзапIэхэм ыкIи спортивнэ комплексхэм, хъаклэхэм ягъэпсын кыдылгытэ. Ахэм чIыгу гектар 55 фэдиз зэлъауытышт, ар зы къэлэ цыкIу фэдиз хъушт.

Лагеры зыдэщытыштым пэблагъэу автомобильхэр зэрыкIорэ гъогур блэкIы, дунэе мэхъанэ зилэ аэро-

портэу Минводы шылэр километрэ 18 нахъэу пэчыжэп, туристическэ маршрутыбэ ащ цызэблэкIы, курортхэри пэчыжэхэп.

НыбжыкIэ лагерым ишIын кыхыашт 2012-рэ ильэсым рагъэжэшт. Урысыем и Темыр шъолъыр щагъэпсышт туристическэ кластерым игъэпсыни 2011 — 2020-рэ ильэхэр ары зыпылгыштхэр. Ащ хэхъаштых дунэе шэпхэ анахышIухэм адиштэу агъэпсышт кыушхъэ курортхэу Лэгъо-Накъэ (Адыгэ Республикэр), Архызы (Къэрэщэе-

Щэрджэс Республикэр), Мамисон (Темыр Осетиер), Маглас (Дагъыстан Республикэр), Эльбрус — Безенги (Къэбэртэе-Балъкыар Республикэр).

Урысыем и Правительствэ Темыр Кавказым щагъэпсышт туристическэ кластерым тапэкIэ джыри Дагъыстан, Ставрополь крайм ыкIи Ингушетием ичIыпIэ зэфэшхъафхэм ащыщхэр кыхыгъэхъанхэ игухэлъ.

ШЪАУКЪО
Аслангуаш.

Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм 2010-рэ илъэсым Iофэу ышIагъэм ехьылIэгъэ доклад

Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм 2010-рэ илъэсым Iофэу ышIагъэм ехьылIэгъэ докладыр Адыгэ Республикэм и Законэу 2008-рэ илъэсым мэзаем и 13-м аштагъэу N 148-р зытетэу «Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Адыгэ Республикэм Уполномоченнэу щыIэм ехьылIагъ» зыфиIорэм ия 19-рэ статья кызырэдильгътэрэм тетэу кыагъэхъазырыгъ. Илъэс къэс Уполномоченнэм Iофэу ышIагъэм фгъэхъыгъэ доклад зэхъгъэуцэ, мыр ятIонэрэу щыт.

Докладыр зытегъэпсыхъагъэр къэралыгъо хабзэм иорганхэм, чIыплэ зыгъэлорышIэжынынымкIэ органхэм, IэнагIэхэр зылыгъэхэм ыкIи общественным ренэу анаIэ цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишъхъафитыныгъэрэ япхыгъэ Iофыгъохэм атырагъэтыныр, Уполномоченнэм икIэу зэфхъысыжъхэм ыкIи ащ хабзэм иорганхэмрэ IэнагIэхэр зылыгъэхэрэмрэ игъоу афиIэгъухэрэм атетэу Iофэу ашIэрэр агъэлъэшыныр ары.

2010-рэ илъэсым Уполномоченнэм Iофэу ышIагъэм ехьылIэгъэ докладым цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишъхъафитыныгъэрэ якъэухъумэн епхыгъэ Iофыгъо анахъ шъхъалэхэм шалыIэсыгъэх. Докладыр шъхыхэу зэхэт, пэублэ, кIэу хушыIи иIэх.

Докладым иапэрэ шъхъэ статистикэ пчъагъэхэм афгъэхъыгъ. Ахэм нафэ къызэрашIырэмкIэ, 2010-рэ илъэсым нэбгырэ 758-мэ Уполномоченнэм зыкыфагъэзэгъагъ. 2009-рэ илъэсым зыкыфэзэгъэгъагъэм нахы ар процент 36-кIэ нахыб. Илъэсым кыкIоцI Уполномоченнэм ыкIи ащ иаппарат иIофышIэхэм нэбгырэ 535-рэ рагъэблэгъагъ. Уполномоченнэр ышъхъэкIэ нэбгырэ 278-мэ адэгущыIагъ.

Уполномоченнэм иаппарат тхъаусыхэ тхылъ 265-рэ кыIуIагъ, ар тхылъ пстэу ми япроцент 35-рэ мэхъу.

Социальнэу мыухъумагъэхэр: пенсионерхэр, ветеранхэр ыкIи сэкъатныгъэ зилэхэр ары нахыбэрэмкIэ Уполномоченнэмрэ ащ иаппаратрэ зыкыфэзэгъагъэхэр. Тхылъ пстэу ми япроцент 47-р ахэм къалэкIыгъ. Ахэм анэмыкIэу сабий ибэхэм, ахэр зыплужьхэрэм, зыныбж имыкыгъэхэм ыкIи ахэм ялбыIохэм ятхылъ 38-рэ (проценти 5), хъапедэхэм ыкIи ахэм яIахыIэхэм ятхылъ 23-рэ (проценти 3), дзэ къулыкъушIэхэм ыкIи ахэм ялбыIохэм ятхылъ 16 (проценти 2) къаIуIагъ.

Тхъаусыхэ тхылъхэм япроцент 44-р цыфхэм ясоциальнэ фитыныгъэхэр зэраукъуагъэхэм афгъэхъыгъагъэх. Ахэм азышанэ (процент 19-р) псэупIэхэм япхыгъэ законодательствэр, проценти 8,4-р IофшIэным епхыгъэ фитыныгъэхэр, процент 12-р социальнэ IэпыIэгъумкIэ ыкIи социальнэ гарантиехэмкIэ фитыныгъэхэр, проценти 4,3-р унагъом, ным, кIэлэцIыкIухэм яфитыныгъэхэр зэраукъуагъэхэм афгъэхъыгъагъэх. 2009-рэ илъэсым егъэпшагъэмэ, унэ коммунальнэ IофыгъохэмкIэ тхъаусыхэ тхылъхэм япчъагъэ 2010-рэ илъэсым процент 20-кIэ нахыбагъ.

Закъыфэзэгъэгъагъэм япроцент 14,8-мэ чIыгум игъэфедэнкIэ яэкономикэ фитыныгъэхэр аукуагъэхэу алыгъэтщыгъ.

Тхылъхэм япроценти 5-р политикэ фитыныгъэхэр зэраукъуагъэхэм, процент 1,5-р гъэсэнэгъэмкIэ фитыныгъэхэр зэраукъуагъэхэм япхыгъагъэх.

Тхылъхэм япроценти 2,5-р IофшIэнымкIэ, чIыгумкIэ, псэупIэмкIэ цыфхэм яфитыныгъэхэр зэраукъуагъэхэм афгъэхъыгъагъэх.

Тхъаусыхэ тхылъхэм азыныкыо фэдизыр атхыныр кызыхъыгъэр хабзэм ифедеральнэ органхэр тэрэзэу

зэрэземыкIуагъэхэр ары. Чыплэ зыгъэлорышIэжынынымкIэ органхэм язекIуакIэ тхъаусыхэ тхылъ 47-рэ, республикэм икъэралыгъо органхэм язекIуакIэ тхъаусыхэ тхылъ 21-рэ зэхъагъэуцогъагъ. Тхъаусыхэ тхылъхэм азыныкыо нахыбэр судхэмрэ хэбзэхъумэ-кIо органхэмрэ унашъохэр тэрэзэу зэрамыштагъэхэм афгъэхъыгъагъ. Тхылъхэм азыныкыо нахыбэр — тхылъ 502-р къалэу Мыекъуапэ дэхэм къалэкIыкIыгъ.

Цыфхэм яфитыныгъэхэр, япшгъэрылхэр, правэмкIэ шапхъэхэр, законодательствэм, федеральнэ, регион программэхэм яположениехэр икыоу зэрамышIэхэрэр ары Iофыгъомэ азыныкыо нахыбэр кызыкIэтэджыштыгъэр.

Хэмыплгъэхэу тхылъ гори кыагъэнагъэп. АхэмкIэ Уполномоченнэми, ащ иаппарат иIофышIэхэми уплэкIунхэр зэхъагъэх, орган гъэнэфагъэхэм зафагъэзагъ, цыфхэм консультациехэр афызэхъагъэх, яIофхэр афызэхъафыгъэх. ПстэумкIи закыфэзэгъэгъагъэмэ япроцент 51-мэ ялэу афагъэцIагъ.

ЯтIонэрэ шъхъэр цыфым ифитыныгъэхэу ыкIи ишъхъафитыныгъэу аукуагъэхэр зыпкэ игъэуцожыгъэнхэмкIэ Уполномоченнэр зэраIагъэм фгъэхъыгъ. БлэкIыгъэ илъэсым Уполномоченнэм кыIуIагъэ тхылъхэм азыныкыо нахыбэр цыфхэм яIэнымкIэ фитыныгъэхэу Урысые Федерацием и Конституцие ия 40-рэ статья кышыIдэлытагъэхэр зэраукъуагъэхэм афгъэхъыгъагъэх. Тхъаусыхэ тхылъи 146-мэ цыфхэм псэупIэ арагъэгъотынымкIэ, щылэкIэ амалэу яIэр нахышIу шыгъэнымкIэ, унэ зэрацфышт ахъцэ ятыгъэнымкIэ, унэ-коммунальнэ фэIофахIэхэр афгъэцIэгъэнхэмкIэ фитыныгъэу яIэхэр зэраукъуагъэхэмкIэ ямырзэныгъэхэр къащыраIотыкIыштыгъэх.

Урысые Федерацием и Президент 2008-рэ илъэсым жьоныгъуакIэм и 7-м ышIыгъэ унашъоу N 714-р зытетэу «1941 — 1945-рэ илъэсхэм щыIэгъэ Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэм унэхэр ягъэгъотыгъэным ехьылIагъ» зыфиIорэр гъэцIэгъэным тегъэпсыхъагъэу 2010-рэ илъэсым — Теклонсыгъэм ия 65-рэ илъэс Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэм унэ ягъэгъотыгъэным епхыгъэ Iофыгъом лъэшэу анаIэ тырагъэтыгъ. Урысые Федерацием и Президент пшгъэрыл кыгъэуцугъагъ Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэм 2005-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 1-м нэс учетым хэуцагъэхэм 2010-рэ илъэсым жьоныгъуакIэм и 1-м нэс япсэукIэ амалхэр нахышIу афгъэхъыгъэнэу.

Урысые Федерацием и Президент и Указэу зигугъу къэтшыгъэр кызыдагъэкIыгъэ мафэм ехъулIэу Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэм зыпсэукIэ амалхэр нахышIу зыфахIынуу зытефэрэ ыкIи 2005-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 1-м нэс учетым хэуцогъэгъэ нэбгырэ 46-рэ Адыгеим щыпсэуштыгъ. Ахэм унэ ягъэгъотыгъэным пэе сомэ миллион 30,571-рэ къатIупшыгъагъ, ащ нэмыкIэу ветеранхэм фэтэриш афгъэцIэгъэным пэе Iахытдзэу Адыгэ Республикэм ибюджет джыри сомэ миллион 1,7-рэ кыыхыгъэкIыгъагъ. 2010-рэ илъэсым мэлылфэгъум и 1-м нэс ветеран пстэу ми унэ арагъэгъотыгъагъ.

2010-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м ехъулIэу Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэм япсэукIэ амалхэр нахышIу афахIынуу пэе 2005-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 1-м ыуж учетым хэуцогъэ нэбгырэ 372-рэ Адыгэ Республикэм щыпсэуштыгъ. Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэм ыкIи ащ сэкъатныгъэ хэзыхыгъэхэм, джаш фэдэу Хэгъэгъу ззошхом хэлъжъагъэхэу, сэкъатныгъэ ащ хэзыхыгъэхэу зидунай зыхъожыгъэхэм яунагъохэм

унэ афгъэцIэгъэным пэе 2010-рэ илъэсым сомэ мин 228013,4-рэ кыыхагъэкIыгъагъ. Хэгъэгъу ззошхом иветеран 319-мэ сомэ мин 227382,2-рэ хъурэ зэтыгъо ахыцэ IэпыIэгъу унэ рашэфынуу аIэклагъэхъагъагъ. Хэгъэгъу ззошхом иветеран 294-мэ зыщыпсэушт унэхэр арагъэгъотыгъ, ащ мылькыоу сомэ мин 209563,2-рэ пэIухъагъ. Адрэ ветеранхэр къаIушт унэхэм альэхух ыкIи документэм ягъэхъазырын ыуж итых.

Заом иветеранхэм унэ зыфащэфынуу зытефэхэрэ чыплэ зыгъэлорышIэжынынымкIэ органхэм яучет хэгъэуцогъэнхэм тегъэпсыхъэгъэ Iофыр джыри лъагъэIуагъ.

Хэгъэгъу ззошхом хэлъжъагъэхэм ятхъаусыхэ тхылъ заулэ Уполномоченнэм кыIэклэжъагъэхэм ветеранхэм япсэукIэ амалхэр нахышIу афахIыным пэе учетым зэрагъэуцугъэхэм Iофыбэ кызырэпагъэкIыгъэр, унэ дэйхэр къазэрафащэфыгъэр къащыраIотыкIыштыгъ. ЗыпсэукIэ амалхэр нахышIу зыфахIынуу зытефэхэрэ агъэнафэхэ зыхъукIэ, чыплэ зыгъэлорышIэжынынымкIэ органхэм яадминистрациехэм зигугъу къэтшыгъэ IофымкIэ гугъемыIыныгъэ кызыахъагъафэу кыыхыгъ. Уполномоченнэм кыIэклэжъагъэ тхылъ пэпчкIэ ищыкIэгъэ Iофтхъабзэхэр зэрахагъэх.

Гъот макIэ зилэхэм ахамылыгътэрэ ветеранхэр 2010-рэ илъэсым игъэтхэпэ нэс зыпсэукIэ амалхэр нахышIу зыфахIынуу зытефэхэрэ яучет хэгъэуцогъыгъэхэп заом хэлъжъагъэхэм ыкIи ащ сэкъатныгъэ хэзыхыгъэхэм унэ зэраратышт шыкIэр регион законодательствэм щыгъэнэфагъэгъэп.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 22-м ышIыгъэ унашъоу N 46-р зытетымкIэ заом хэлъжъагъэхэм япсэукIэ амалхэр нахышIу зэрашIэгъэ зэрагъэнэфагъэм ишIуагъэкIэ муниципальнэ образованиехэм яадминистрациехэм тельхъапIэ яIэжъэп мы лъэныкъомкIэ чыплэ зыгъэлорышIэжынынымкIэ органхэм полномочиехэр ямыIэу алонымкIэ.

ЯтIонэрэ дунэе заом илъэхъан фашистхэмрэ ахэм якъотэгъухэмрэ зэхъагъэгъэ концлагерьхэм, гетто гъэрэу адэсыгъэ, Хэгъэгъу ззошхом сэкъатныгъэ хэзыхыгъэ Б-м Уполномоченнэм зыкыфигъэзагъ, муниципальнэ образованием иадминистрацие унэ IофыгъохэмкIэ икомиссие ышIыгъэ унашъом ар ыгъэрэзэштыгъэп. Социальнэ наймым изэзэгъыныгъэ тетэу унэ кыратыным ифитыныгъэ ащ имыIэу, инагъэкIэ унэр Б-м ыкIи ащ иунагъо исхэм афикъунэу комиссием ылыгъэгъагъ.

Б-м ятIонэрэ купым хэхъэрэ сэкъатныгъэ иIагъ, хужжыныхыгъэ уз хыльэм ыгъэгумэкIыштыгъ, чызыунчъэу нахъ унэхэу кыратыным ифитыныгъэ иIагъ. Уполномоченнэм иаппарат мы тхъаусыхэ тхылъыр зызехефым нафэ кэхъугъ унэ зэратыштыгъэр учет зыгъэуцухэрэ, ахэр язытырэ отделим иIофышIэхэм Б-м псэукIэ амалэу иIэхэр зэрамыуплэкIугъэр ыкIи ахэм комиссием хэтхэм мышыпкыкэ къэбархэр зэралэклагъэхъагъэр.

КызырэнэфагъэмкIэ, квадратнэ метр 22,5-рэ зэрыл псэупIэу унитIоу зэхэтым Б-р щыпсэуштыгъ. Унашъхэм кыкIэцIыштыгъ, шъхъаныгъупчэхэр шъугъагъэх, цыф сэкъатым ищыкIэгъэ дэдэу щыт псыфабэр ащ къекIуалэштыгъэп, зыгъэпскIыпIи, псыуни хэтыгъэхэп. Хужжыныхыгъэ уз зилэ сэкъатыр щыпсэуным а унэр фытегъэпсыхъагъагъэп.

Уполномоченнэм муниципальнэ образованиеу «Къалэу Мыекъуапэ» ипащэ зызыфегазэм Iофхэр чыплэ ико-

щыкIыгъэх. Муниципальнэ образованием иадминистрацие Б-м ипсэукIэ амалхэр нахышIу шыгъэнэу тефэ-темыфэрэм ехьылIэгъэ Iофыгъом икIэрыкIэу хэлпэжыгъ. Урысые Федерацием и Президент 2008-рэ илъэсым жьоныгъуакIэм и 7-м ышIыгъэ Указэу N 714-р зытетэу «1941 — 1945-рэ илъэсхэм щыIэгъэ Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэм зыщыпсэушт унэхэр ягъэгъотыгъэным ехьылIагъ» зыфиIорэм, Урысые Федерацием псэупIэхэмкIэ и Кодекс ия 49-рэ, ия 51-рэ статьяхэм атетэу Б-р унэ зэратынуу зытефэхэрэ яучет хэгъэуцугъагъ ыкIи псэукIэ амалэу иIэхэр нахышIу шыгъэнымкIэ Б-м бюджет мылькы кыбыхъагъэкIыгъэным ехьылIэгъэ унашъо штэгъэным пэе Хэгъэгъу ззошхом сэкъат щыхъугъэхэм яспискэ хэгъэхъагъ.

Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэм ятхылъхэу ахэм яунэхэм ягъэцIэгъэныкIэ IэпыIэгъу къаратыным зыщыкIэлэIу-хэрэри Уполномоченнэм кыIуIагъэх. Мыш дэжыым Iофыр къэзыгъэхъыгъэрэ ащ фэдэ социальнэ IэпыIэгъур федеральнэ, регион законодательствэхэм къазаращдэмылытагъэр ары. 2009-рэ илъэсым кышIыгъэгъэ докладым Уполномоченнэм республикэм икъэралыгъо хабзэ иорганхэм игъо шафилэгъугъагъ заом хэлъжъагъэхэм, ветеранхэм яшъхъэгъусагъэхэу шъузабэу къэнагъэхэм яунэхэу санитар, техникэ шапхъэхэм адимыштыгъэхэм ягъэцIэгъэныкIэ пэIухъащт мылькур кызыщыдалыгъэшт республикэ программэ штэгъэн фаеу.

Уполномоченнэм мы ипредложение республикэм и Лышъхъэ кыдырыгъэштагъ. ТхъаIушынэ Аслъан республикэм транспортнымкIэ, псэолэшIынымкIэ ыкIи ЖКХ-мкIэ и Министрствэ пшгъэрыл фишIыгъ ветеранхэм зиунэхэр гъэцIэгъэжыгъэнхэ фаехэм IэпыIэгъу зэрагъэгъотыштыгъ програмэр кыгъэхъазырынуу. Мы программэм игъэцIэгъэн пэIухъащт мылькур Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет, муниципальнэ образованиехэм ябюджетхэми къахэкIыштыгъэ.

Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет и Хэгъэгъу ззошхом иветеранхэм яунэхэм ягъэцIэгъэжыныкIэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэным тегъэпсыхъэгъэ республикэ программэ ыштэгъагъэмэ дэгъугъэ.

Мы Iофыгъом социальнэ мэхъаншхо зэриIэр кыдалыгъэгъэ, зигугъу къэтшыгъэ программэм муниципалитетхэр кыхэлэжъэнхэм пэе муниципальнэ образованиехэм псынкIэ шъыпкыу ищыкIэгъэ шэпхъэ правовой актхэр аштэнхэр игъоу афэсэлъэгъу.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм Урысые Федерацием икъэралыгъо хабзэ иапшгъэрэ органхэм зафигъэзэн, мыщ фэдэ программэхэм ягъэцIэгъэн пэе регионхэм субсидиехэр къафыхъагъэкIыгъэнхэмкIэ амалэу щылэхэм ахэплэгъэнхэу ялэIун фае.

Чыплэ зэфэшъхъафхэм ащыкIогъэ Iэшэ зIэуупIэныгъэхэм ахэлъжъагъэхэу, сэкъатныгъэ зилэхэу ыкIи кIэлэцIыкIу сэкъатхэр зэрыс унагъохэу 2005-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м нэс учетым хэуцагъэхэм унэ къазэрарамытырэм епхыгъэ тхылъыбэ цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм кыIуIагъ.

Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министрствэ кызырэгитыгъэмкIэ, 2011-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м ехъулIэу муниципальнэ образованиехэм яучет хэтыгъэр чыплэ зэфэшъхъафхэм ащыкIогъэ Iэшэ зIэуупIэныгъэхэм ахэлъжъагъэхэу, сэкъатныгъэ зилэхэу ыкIи кIэлэцIыкIу сэкъатхэр зэрыс унагъохэу 2005-рэ илъэсым щылэ мазэм и 1-м нэс учетым хэуцогъэгъэ нэбгырэ 439-р ары.

Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм 2010-рэ ильэсым Iофэу ышIагъэм ехыылIэгъэ доклад

КъэкIошт ильэсхэм а гухэлъхэм апае федеральнэ бюджетым мылькыу кыыхагъэкIыштым зыхамыгъахъокIэ, чIыплэ зэфэшхьафхэм ащыкIогъэ Iэшэ зIуупIэныгъэхэм ахэлэжыагъэхэм, сэкъатныгъэ зилэхэм ыкIи кIэлэцIыкIу сэкъатхэр зэрыс унагъохэм унэ ягъэгъотыгъэным епхыгъэ Iофыгъохэм язэшIохын ильэс 24-м ехъу рагъэубытышт. Ащ фэдэу мылькыу кыыхагъэкIыштым сэкъатыбэмэ чэзыур къанэсыштэп. Арыш, ыпшъэкIэ зигугъу къэтшыгъэхэм унэ къафэгъотыгъэным пае федеральнэ бюджетым субвенциехэр нахыбэу кыыхагъэкIыныхэ фае.

Социальнэ фэло-фашIэхэр гъэцкIэгъэнхэм ыкIи пенсие ятыгъэным япхыгъэ IофыгъохэмкIэ 2010-рэ ильэсым Уполномоченнэм тхьаусыхэ тхылъ 90-рэ кыIулагъ. Пенсионерхэм пенсиер тэрэзэу къафалытагъэмэ зэрагъашIэ ашIоигъуагъ, предприятияхэр зэхагъэкIыжыхэ зэхъум е чIыопс тхьамыкIагъохэм апкъ кыIыкIэ архив документхэр зэрэкIодыгъэхэм япхыгъэу лэжъапкIэм е стажым яхыылIэгъэ къэбархэр алэклагъэхьанхэ зэрамылэкIырэр ятхьаусыхэ тхылъхэм къащыралотыкIыштыгъ.

Ащ фэдэ тхылъхэм афэгъэхьыгъэу Уполномоченнэм пенсиехэмкIэ Фондым иорганхэм ыкIи нэмыкI органхэмрэ организациехэмрэ зафигъэзагъ пенсиер икIэрыкIэу къафалытэжыгъэным пае ищыкIэгъэ документхэм якъызIэ-кIэгъэхьанкIэ цIыфхэм аделэнхэу. УплэкIунхэр зызэхашхэм пенсиехэр мытэрэзэу къалытагъэу кыыхагъэ-шыгъэп.

Цыф куп заулэмэ социальнэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэным, ны мылькыу игъэфедэн, «IофшIэным иветеран» зыфиIорэ цIэр афэгъэшъошэгъэным япхыгъэ IофыгъохэмкIэ амалзу щыIэхэр къафызэхифынхэу бэмэ Уполномоченнэм зыкыфагъэзагъ.

Щытху тхылъэу «1977-рэ ильэсымкIэ социалистическэ зэнэкъокъум щатекIуагъ» зыфиIорэр кызыфагъэшъошэгъэгъэ Б-м Уполномоченнэм зыкыфагъэзагъ, «IофшIэным иветеран» зыфиIорэ цIэр ащ темыфэу Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ ичIыплэ орган зэрилтытагъэр Б-м Iшотэрэзыгъэп. Щытху тамыгъэу «Социалистическэ зэнэкъокъум щатекIуагъ» зыфиIорэр народнэ депутатхэм я Адыгэ хэку Советрэ профессиональнэ союзхэм яхэку Советрэ яунашъокIэ зэрафагъэшъуашэщыгъэм кыыхэкIэу Комитетым ар ведомствэ наградэхэм ахилытэщыгъэп.

Ау блэкIыгъэ ильэсым Уполномоченнэм идоклад зэрэщыхыгъэунафыкIыгъагъэмкIэ, Щытху тамыгъэу «Социалистическэ зэнэкъокъум щатекIуагъ» зыфиIорэр КПСС-м и ЦК, СССР-м иминистрэхэм я Совет, ВЦСПС-м ыкIи ВЛКСМ-м и ЦК зэгъусэхэу зэрэздагъэнэфэгъэ ведомствэ тамыгъэу щыт.

Уполномоченнэм икIэух зэфэхьысыж тэтэу Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ Б-м «IофшIэным иветеран» зыфиIорэ цIэр фигъэшъошагъ.

Адыгэ Республикэм сэкъатныгъэ зилэ нэбгырэ мин 38-рэ щэпсэу. Тхьаусыхэ зэфэшхьафхэмкIэ сэкъатныгъэ зилэхэм Уполномоченнэм иаппарат зыкыфагъэзагъ. НахыбэрэмкIэ ахэр IофшIапIэ къафэгъотыгъэным, социальнэ пенсиехэм афыхэгъэхьогъэным, Iэзэгъу уцхэр, протез-ортопед пкыгъохэр къаратынхэм, къэбархэр кызылэклагъэхьанхэм, фэло-фашIэхэр афагъэцкIэнхэм, социальнэ, транспорт инфраструктурэм

иобъектхэр кызыфагъэфедэн альэкIыным япхыгъэ Iофыгъох. Медикэ-социальнэ экспертизэр зэрэзэхашхэрэми ымыгъэрэзагъэхэр къахэкIыгъэх.

Хэгъэгур зэрэщытэу пштагъэми, Адыгэ Республикэм сэкъатныгъэ зилэхэмрэ уз хылыгъэхэм агъэгумэкIыхэрэмрэ атегъэпсыхьэгъэ инфраструктурэ ащызэхэшагъэп. Республикэм икIалэ, ирайон горэм сэкъатныгъэ зилэхэм атегъэпсыхьэгъэ общественнэ транспортыр щызеклорэп.

НахыбэрэмкIэ курэжыыхэм арысхэу бэу зэтет унэхэм, учреждениехэм адэкIоешхэрэп. Ау мы Iофыгъом изэшIохынкIэ Адыгеим зыгорэхэр щашIэу зэраулагъэр хэгъэунафыгъэн фае. ГушыIэм пае, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2010-рэ ильэсым тыгъэгъазэм и 31-м ышIыгъэ унашъоу N 270-р зытетэу «Адыгэ Республикэм кълэгъэпсын проектированиемкIэ шапхэхэр шыухэсыгъэнхэм ехыылIагъ» зыфиIорэм кышщыдэлгытагъ унэхэр, социальнэ инфраструктурэм иобъектхэр сэкъатныгъэ зилэхэмрэ дэу зекIохэрэмрэ кызыфагъэфедэнхэ альэкIынэу Iэрыфэгъоу гъэпсыгъэнхэр.

Сэкъатныгъэ зилэхэр къалэм щызеклонхэм тегъэпсыхьэгъэ къралыгъо проектшхом игъэцкIэн пае Урысыем сомэ миллиард 50 фэдиз кышщыхагъэкIы. Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ федеральнэ программэу 2011 — 2015-рэ ильэсхэм сэкъатныгъэ зилэхэм социальнэ инфраструктурэм иобъектхэр кызыфагъэфедэн альэкIыным тегъэпсыхьагъэр аштагъ.

Мы программэм кызырэдильгътэрэмкIэ, сэкъатныгъэ зилэхэр поликлиникэхэм, сымэдждэхэм, гъэсэныгъэм, культурэм, спортым яобъектхэм анэсынхэу амал ялэшт. Зипсауныгъэ пыч фэхъугъэ кIэлэцIыкIухэр зекIолэщтхэ еджапIэхэм япчыагъэ фэдигIуэIэ нахыбэ хьушт. Сэкъатныгъэ зилэхэр зезыщэштхэ автобусхэмрэ троллейбусхэмрэ япчыагъэ нахыбэ ашIынэу рахухьагъ.

Адыгеир зигугъу къэтшыгъэ федеральнэ программэм хэлэжынымкIэ непэ зэкIэ ищыкIагъэр тшIэн фае. Ащ фэгъэхьыгъэу Адыгэ Республикэм и Къралыгъо Совет — Хасэм игъоу фэсэлэгъу мы федеральнэ программэр Адыгэ Республикэм зэрэцагъэцкIэрэм гъунэ лыфынэу.

ЩыIэныгъэм чIыплэ кыин ригъэуцагъэхэм къралыгъоу IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэным ехыылIэгъэ тхьаусыхэ тхылъыбэ Уполномоченнэм кыIокIэ. IофшIэны, зыщыпсэуштхэ уни зымылэхэм IофшIапIэхэр къафэгъотыгъэным, медицинэ фэло-фашIэхэр афэгъэцкIэгъэным, пенсиехэр, пособиехэр ятыгъэным, нэмыкI фитыныгъэу ахэм ялэхэр кыдэлытэгъэнхэм япхыгъэ Iофыгъо инхэр джыдэдэм обществэм ыпашхьэ къеуцох.

Адыгэ Республикэм IофшIэнымрэ социальнэ хэхъоныгъэмрэкIэ и Министерствэ, муниципальнэ образованиехэм япашхэр, IофшIэны, зыщыпсэуштхэ уни зымылэхэм социальнэ IэпыIэгъу зэрарагъэгъотышт амалхэм яусэнхэ фае. Ахэр Урысые Федерацием игражданхэу зэрэщытхэр зыщыдгъэгъушпэ хьуштэп. Урысые Федерацием и Конституциие 2-рэ статья диштэу социальнэ купэу зыхахэрэм емылтыгъэу къралыгъом играждан пстэуми яфитыныгъэхэмрэ яшхьафитыныгъэрэ къэгъэгъунэгъэнхэ фае.

Ясабийхэр кIэлэцIыкIу Iыгыплэхэм аратынхэ зэрамылэкIырэм ехыылIэгъэ тхьаусыхэ тхылъхэр 2010-рэ ильэсым Уполномоченнэм бэрэ кыIэкIэхьагъэх.

Адыгэ Республикэм икIэлэцIыкIу

Iыгыплэхэм непэ сабий 15722-рэ ачIэс, джыри еджапIэм мыкIорэмэ япроцент 57-рэ ар зэрэхьурэр. Нэбгырэ мини 10-мэ джыри ясабийхэр кIэлэцIыкIу Iыгыплэхэм агъэклон альэкIырэп. Ащ пае къалэхэм, къуаджэхэм якIэлэцIыкIу Iыгыплэхэм нахь зарагъэушомбгъу, ахэм якIуалэхэрэм япчыагъэ хагъахэ, ау ащкIэ Iофыгъохэр дэгъэзыжыгъуаех. Кошхэблэ район закъор ары мыщ фэдэ Iофыгъохэр зэшIозыхышхугъэр.

КIэлэцIыкIу Iыгыплэхэу зэфашIыжыгъэхэр зычIэтыгъэ унэ 23-р джыдэдэм къралыгъо е муниципальнэ мылькыу хэхэ. Ахэм ащышхэр 2010-рэ ильэсым икIэрыкIэу кIэлэцIыкIу Iыгыплэхэм зэтырагъэпсыхьажыгъэх. Ащ нэмыкIэу сабийхэр зыщыпсэуштхэр группэхэр гурыт еджапIэхэм ащызэхашхэ. Сабий 480-мэ атегъэпсыхьэгъэ кIэлэцIыкIу Iыгыплэ 2-мэ яшIын Мыекъуапэ шаухы. Ау ащи Iофыгъор икIэу дигъэзыжыкын ылтэкIыштэп. Сабийхэм кIэлэцIыкIу Iыгыплэхэм гъэсэныгъэ ащарагъэгъотыным тельгытэгъэ конституционнэ фитыныгъэхэр гъэцкIэгъэнхэм пае гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ республикэ программэ къагъэхьазырынэу ыкIи аштэнэу Уполномоченнэм гъэрэкIэ кышщыгъэ докладым игъо щафилэгъугъагъ. Ау республикэм икъралыгъо хабзэ иорганхэр Уполномоченнэм ипредложение хэплэагъэхэп.

2010-рэ ильэсым IофшIэным епхыгъэ фитыныгъэхэр зэраукъуагъэхэмкIэ тхьаусыхэ тхылъ 43-рэ Уполномоченнэм кыIэкIэхьагъ. Ахэм нафэ кызырэшIы-рэмкIэ, цIыфхэм, IофшIапIэ языгыхэрэм правэм ылтэныкIокIэ шIэныгъэ икIу алэклэлэп. Нэбгырабэмэ яфитыныгъэхэр къаухьумэн зэралэкIышт шIыкIэр афызэхьафыгъ, тхьаусыхэ заулэхэмкIэ уплэкIунхэр зэхашагъэх. Ахэм ащыщ горэм нэлуасэ шьуфэтшIын.

ООО-у «Зеленый рай» зыфиIорэм иIофшIэхэм мэзищым ехьугъэу лэжъапкIэ къазэрарамытырэр ашIомытэрэзэу Уполномоченнэм зыкыфагъэзагъ. Тхьаусыхэ тхылъыр IофшIэнымкIэ Къралыгъо инспекциеу Адыгэ Республикэм щыIэмрэ Мыекъопэ районым ипрокуроррэ алэклагъэхьагъ.

IофшIэнымкIэ Къралыгъо инспекциеу Адыгэ Республикэм щыIэм уплэкIунхэр зызэхэщэхэ нэуж ООО-у «Зеленый рай» зыфиIорэм игенеральнэ директор фагъэпытагъ Урысые Федерацием IофшIэнымкIэ и Кодекс ия 236-рэ статья диштэу, нэмыкIэу къэплон хьумэ, процент тегъахьохэр иIэу, иIофшIэхэм атефэрэ лэжъапкIэр аритыжынэу. Ылпэки ащ фэдэ хэбзэукононыгъэхэр мы генеральнэ директорым зэришIыгъагъэм епхыгъэу Мыекъопэ районым исуд участкэ имировой судья иунашъокIэ ащ административнэ пшъэдэкIыж рагъэхьыгъ, ильэскIэ пэщэ IэнатIэ ылыгъын фимытэу агъэнэфагъ. ООО-у «Зеленый рай» зыфиIорэм иIофшIэхэм атефэрэ лэжъапкIэр къаратыжыгъ.

2010-рэ ильэсым Уполномоченнэм кыIэкIэхьэгъэ тхьаусыхэ тхылъ 22-р псауныгъэм икIэухьумэнкIэ ыкIи медицинэ IэпыIэгъу ягъэгъотыгъэнымкIэ цIыфхэм яфитыныгъэхэр зэраукъуагъэм фэгъэхьыгъагъ. Тхьаусыхэ тхылъхэм анахыбэмэ медицинэ фэло-фашIэхэр дэу зэрэзэхашхэр, медицинэ IофшIэхэр дысэу къазэрэдэгугъэхэр, поликлиникэхэм ярегистратурэхэм бэрэ чэзыгум уащыхэтын зэрэфаер къащыралотыкIыштыгъ, медицинэ IэпыIэгъу зэрарамыгъэгъотыгъэм ехыылIэгъэ тхьаусыхэ тхылъхэри ахэм къахэфагъэх.

В-м итхыгъэ итыгъ икIалэу зыгузырэр ыкIи сэкъатныгъэ зэриIэр къэзуушыхьатырэ тхылъ кызырлаты зышIоигъуагъэр АРКБ-м икардиологическэ отделение зэрэчIамыгъэгъолхьагъэр. Мы отделением чIыплэ нэки имылэу ыкIи ильэсныкIорэ ащ уежэн фаеу медицинэ IофшIэм къариIуагъ.

Уполномоченнэм АРКБ-м иврач шхьаIэ зызыфегъазэм, В-м икIалэ сымэдждэхым агъэгъолхьыгъ.

Къодждэхэм ятхьаусыхэхэу Уполномоченнэм зыкызырэфагъэзагъэхэр мыщ фэдэх: ахэр нахыбэрэмкIэ медицинэ учреждениехэр зэрапIудзыгъэхэм, фельдшер-акушер пунктхэр зэрэзэфа-шIыжыгъэхэм, медицинэ учреждениехэм уанэсыныр зэрэмыпсынIагъом, медицинэ IэпыIэгъу лъэпкъ заулэхэр къазэрафамыгъэцкIэрэм, аптекахэр зэрэщымылэхэм, фэгъэклотэныгъэ зилэхэм Iэзэгъу уцхэр икIэу зэралэ-кIамыгъахьэхэрэм афэгъэхьыгъэх.

ЦIыфхэр егъэтхьаусыхэхэ аптекахэм зыфэе уцхэр зэрэчIэмылхэм, ыпкIэ хэмылэу алэклагъэхьэрэ Iэзэгъу уцхэр нахь макIэ зэрэхьурэм, лъэш дэдэу ящыкIэгъэ Iэзэгъу уцхэр зэрамыгъотыхэрэм, къафыратхыкIыгъэхэм ачIыплэ нахь фэшIэ макIэ зилэ уцхэр аптекахэм къазэрашхьатырэм.

Урысые Федерацием и Конституциие 33-рэ статья кызырэщыдэлгытагъэмкIэ, цIыфхэм къралыгъо органхэм, чIыплэ зыгъэорышIэжынымкIэ органхэм зафагъэзэнэу фитыныгъэ яI. 2006-рэ ильэсым жьоныгъуакIэм и 2-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 59 ФЗ-р зытетэу «Урысые Федерацием игражданхэм ятхыгъэхэм зэрахэплэрэ шIыкIэм ехыылIагъ» зыфиIорэм диштэу ахэм нэлуасэ зафашIын фае. Ау ащ фэдэ конституционнэ фитыныгъэр къралыгъо хабзэм ифедеральнэ органхэм, чIыплэ зыгъэорышIэжынымкIэ органхэм зэраукъуагъэм ехыылIэгъэ тхьаусыхэ тхылъ 38-рэ Уполномоченнэм кыIулагъ.

ЦIыфхэм ятхылъхэм зыщахэплэнхэ фэе палгъэр кызырэдамылтытагъэр гъогогъу 25-рэ Уполномоченнэм IэнатIэхэр зылыгъхэм агу кыгытэкIыжыгъ. ГушыIэм пае, Уполномоченнэм муниципальнэ образованиехэу «Къалэу Мыекъуапэ», «Джэджэ къоджэ псэупIэм», «Каменномостскэ къэлэ псэупIэм» япашхэм, Урысые Федерацием и ФСИН Адыгэ РеспубликэмкIэ и ГъэорышIапIэ, къалэу МыекъуапэкIэ ОВД-м ипащэ ыкIи нэмыкIхэм ащ фэдэ тхылъхэр афигъэхьыгъэх.

Уполномоченнэм ипшъэрылт шхьаIэхэм зэу ащыщ цIыфым ифитыныгъэхэмрэ ишхьафитыныгъэрэ якъэ-ухьумэнкIэ къралыгъо гарантиехэр ягъэгъотыгъэныр, къралыгъо органхэм, чIыплэ зыгъэорышIэжынымкIэ органхэм, IэнатIэхэр зылыгъхэм цIыфым ифитыныгъэхэм, ишхьафитыныгъэ кыдалыгъэным, шхьэкIафэ афашIыным ыналэ атыригъэтыныр. Ащ фэдэ пшъэрылтхэм ягъэцкIэн пае Уполномоченнэм къралыгъо хабзэм иорганхэм, чIыплэ зыгъэорышIэжынымкIэ органхэм япашхэм зэпхыныгъэ адыриI.

2010-рэ ильэсым Уполномоченнэм Адыгэ Республикэм и Лышхьэу А. К. ТхьакIушынэм зэлукIэгъуиплI дыриIагъ, Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм яфитыныгъэхэр кыдэлытэгъэнхэм, Уполномоченнэм къралыгъо хабзэм иорганхэмрэ чIыплэ зыгъэорышIэжынымкIэ органхэмрэ зэпхыныгъэу адыриIэм яхыылIэгъэ зигъо Iофыгъохэм ахэм ащыхэплэагъэх.

СурэтхэмкIэ яеплъыкIэ кьаIуатэ

СурэтышI сэнэхьатым рылажьэрэмэ ялофшIгъэ анахь дэгъухэр кьызыщагъэлъэгъорэ шьолъыр зэхакъу «Биеннали-2011»-рэ зыфило-рэр шэклогум и 18-м Краснодар кьышызэуахыгъ. Краснодар краимрэ Адыгэ Республикэмрэ ясурэтышI 300 фэдиз зэнэкъокъум хэлажьэ. Шухафтынэу сомэ мин 500 аратышт.

Краснодар краим иадминистрации ыцIэкIэ «Биеннали-2011»-р пэублэ гушыцIэкIэ кьызызуахыгъ Галина Соляниным кьэгъэлъэгъо-ныр 1993-рэ ильэсым кьышыбулагъу зэрэ-зэхашэрэр, Адыгэ Республикэр ятIонэрэу ащ зэрэхэлажьэрэр, искусствэм имэхьанэ шыIэныгъэм зыкызырэрэиIэтырэр кьыIо-тагъэх.

— Кьэгъэлъэгъононр я 10-у зэрэзэхатшэрэм, тигъунэгъу Адыгэ Республикэм культу-рэмкIэ и Министерствэ Ифгъабызэм ча-нэу кьызырэхэлажьэрэр лъэшэу тигуапэ, — кьыIуагъ Галина Соляниным. Адыгэ Респу-бликэм иофициальнэ лыкIоу Краснодар краим иадминистрации шыIэм игуадзэу Хьуажэ Рустам, Адыгэ Республикэм культу-рэмкIэ и Министерствэ иотдел ипашэу Шэуджэн Бэлэ, АР-м исурэтышIхэм я Союз итхьама-тэу, «Биеннали-2011»-м ижюри ипашэ игуа-дзэу Хьуажэ Рэмзан, нэмыкIхэри зэхакъэм кьышыгушылагъэх.

Краснодар краим исурэтышI цIэрыIомэ ягъусэхэу «Биеннали-2011»-м икызыIухын хэлэжьагъэх Адыгеим исурэтышIхэу Бырсыр Абдулахь, Эдуард Овчаренкэр, Къуанэ Ас-лъан, Александр Манакъян, фэшъафхэри.

Олимпиадэ джэгунхэу 2014-рэ ильэсым Шьачэ шыкIоштхэм кьэгъэлъэгъононр афэ-гъэхыгъ. ЗэхэщакIомэ кьызырэтIауагъэу, Олимпиадэм ехыIлэгъэ сурэт гъэшIэгъонон-бэ ашыгъэгон. Ащ кьыхэкIэу Ифшлагъэу кьагъэлъагъохэрэм уасэ афэшIы зыхьукIэ, цыIэныгъэм епхыгъэ Ифгыбохэри кьыдэ-лытэгъэнхэ фае. Шьачэ зэнэкъокъухэр цы-рамыгъажьэзэ, тисурэтышIхэм яснаушыгъэ кьызыIуахынэу уащыгугъы хьушт.

Сурэт 500-м кьышыкIэрэп зэнэкъокъум кьырахыIлагъэр. Тиспортсмен цIэрыIохэу Хьасанэкъо Муратрэ Сергей Алифиренкэм-рэ ясурэтхэр лъэгъупхьэхэу кьыщагъэлъа-гъох. Бырсыр Абдулахь, Эдуард Овчаренкэм, Къуанэ Ас-лъан кьытаIуагъэм кьыхэдгъэ-щырэр сурэтыкIэхэр зэрашIыштхэр ары.

Зэнэкъокъур мээитIум кьыкIоцI кIошт. Жюри гъогъуицэ Ифшлагъэмэ ахэдэшт. Ар кьыдэтIытэгъэ, «Биеннали-2011»-м ехы-лэгъэ тхыгъэхэр, зэхэщакIомэ яеплъыкIэхэр тигъэзет кьышыхэтыутыштых.

Сурэтым итхэр: Адыгэ Республикэм икIыгъэ купэу Краснодар шыклогъэ зэхакъэм хэлэжьагъэхэм ащыщхэр.

КЫМЭФЭ ФУТБОЛЫР

ЯешIакIи, япчъагъи

Мыекъуапэ футболымкIэ икIымэфэ зэлухыгъэ зэнэкъокъу шэклогум и 19-м аублагъ. Командэхэр купичэу гошыгъэх. Ставрополь, Ростов-на-Дону, Краснодар, Астрахань, Шьачэ, Калининград, Новороссийскэ, Череповец, Адыгеим икьалэхэмрэ районхэмрэ, нэмыкIхэм кьарыкIыгъэ футболистхэр ешIэгъухэм ахэлажьэх.

— Апэрэ купым команди 8 хэ-тыр, — еIо зэнэкъокъум исудья шъхьаIэу Пэнэшъу Махьмудэ. — ЯтIонэрэм командэ 18 шы-зэдешIэ, ахэр купитIоу гошыгъэх. Ящэнэрэм командэ 31-рэ хэ-хьа-гъэр. Апэрэ ыкIи ятIонэрэ куп-хэм якомандэхэр зыгъэпсэфыгъо мафэхэм республикэ стадионэу «Юностым» шызэдешIэштых, ящэнэрэ купым хэтхэр ЦКЗ-м шызэнэкъокъуштых.

Аужырэ ильэхэхэм спорт псэуа-лъэхэм, анахьэу футбол ешIа-пIэмэ, япчъагъэ хэпшыкIэу хэ-хьуагъ. Кьалэхэм, кьуаджэхэм кьащызыIуахыгъэ футбол ешIа-пIэхэм зэлукIэгъу гъэшIэгъонхэр ащэкIох, физкультурэм пыщагъэ-хэр нахьыбэ хьугъэх. ИфшIа-

пIэхэм ашылажьэрэмэ, кьуаджэ-мэ адэсмэ языгъэпсэфыгъо уах-тэ нахь шIуагъэ кьыгъэу агьа-кIо. НыбжьыкIэхэм пIуныгъэ дэгъу ягъэгъотыгъэным фэшI физкуль-турэмрэ спортымрэ ямэхьанэ хэпшыкIэу зыкыIэтыгъ.

Дахэу аублагъ

ЕшIэгъухэр рагъэжьэнхэм ыпэкIэ стадионэу «Юностым» футболыр зикIасэхэр бэ хьухэу кьышызэлукIагъэх, кьэбархэр кьызыфаIотагъэх. Дзыбэ Мыхьа-мэт дискым тыритхэгъэ ордэхэр, нэмыкI артистхэм кьаIохэрэр стадионым шыжъынчыгъэх. Лъэпкэ шIэжъымрэ шIульэгъу кьабзмэрэ афэгъэхьыгъэ ордэхэр гум лыIэхэхэу зэхэтхыгъэх.

ХЭХЪО

Мыекъуапэ иадминистрации ипашэу Михаил Черниченкэр, Адыгэ Республикэм физкульту-рэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Коми-тет итхьаматэу Хьасанэкъо Му-рат, кьалэм спортымкIэ икоми-тет ипашэу Сергей Двойниковыр футболымкIэ кIымэфэ ешIэгъу-хэм ахэлажьэхэрэм афэгъушIа-гъэх. Урысыемрэ Адыгеимрэ ягимнхэр стадионым шыIугъэх.

Михаил Черниченкэм кьызы-риIуагъэмкIэ, политическэ пар-тиее «Единое Россия» икьутамэу тиреспубликэ шыIэм спортымкIэ зэхэщэн Ифхэр егъэцIагъ. КIы-мэфэ зэнэкъокъум апэрэ чIыпIэр кьышыдзыхырэ командэм сомэ мин 50, ятIонэрэ чIыпIэр зыхьы-рэм сомэ мин 30, ящэнэрэ хьурэ командэм сомэ мин 20 афагъэ-шъошэшт.

Апэрэ ешIэгъухэр

Анахь лъэшхэр апэрэ купым шызэнэкъокъух. ЕшIэгъухэр зэ-раухыгъэхэр зэтэгъапшэх.

«Урожай» — «Улап» — 8:0, МГТУ — «Чыгушъхь» — 2:6, «Мыекъуапэ» — «Квант» — 4:0, «Шагъдый» — «Ошъутен» — 2:0.

«Урожай» А. Ушениныр, Р. Хьабэчырыр, Р. Коблыр, нэ-мыкI футболистхэу Урысыем изэнэкъокъу хэлажьэхэрэр ше-шIэх. Улапэ ифутболистхэм зэлукIэгъур ашIуахыгъэми, ягуеты-

ныгъэ кьырамыгъэIыхынэу, кьы-кIэлъыкIошт зэлукIэгъухэм дэ-гъоу ащешIэнхэу тэгугъэ.

МГТУ-р командэ лъэш, ау ешIэгъум икьоу фэмыхьазыры-гъэу кьытшыхьугъ. «Чыгу-шъхь» шешIэхэрэм хэIыпIэ гъэшIэгъонхэр кьагъотышты-гъэх. А. Нартиковым, Р. Еути-ным, В. Лучиным, нэмыкIхэми кьэлапчэм Iэгуаор дадзагъ.

«Мыекъуапэ» шешIэхэрэр Краснодар, фэшъафхэм кьа-рыкIыгъэх. В. Колесниковым, С. Резник, Р. Целютэ кьэлапчэм Iэгуаор дадзагъ. «Шагъдый» «Ошъутен» 2:0-у текIуагъ, М. Петрук Iогъогъоу хьагъэм Iэгуаор ридзагъ.

ЯтIонэрэ купыр

«Кавказ» — «Спортмастер-2» — 2:1, «Джокер» — «Кар-тонтар» — 2:2, «Динамо» — «МГТУ-2» — 2:3, «Звезда» — «Лавина» — 2:0, «Спорт-мастер» — МГГТК — 2:2, УВД — «Газпром» — 1:1, «Ра-дуга» — «Ханскэр» — 2:2.

Тхьаумафэм ешIэштхэр

«Чыгушъхь» — «Ошъу-тен» «Мыекъуапэ» — МГТУ «Улап» — «Шагъдый» «Квант» — «Урожай»

Зэнэкъокъур сыхьатыр 11-м аублэныш, ешIэгъухэр зэкIэ-лыкIоу стадионэу «Юностым» шыкIоштых.

Сурэтым итыр: «Урожаймэр» «Улапэрэ» зэдешIэх.

НэкIубгъор зыгъэхьазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхэзыщагъэхэр: Адыгэ Республикэм и Кьэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КьыдзыгъэкIырэр: Адыгэ Республикэм лъэпкэ ИфхэмкIэ, IэкIыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилъэп-кьэгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи кьэбар жьу-гъэм иамалхэмкIэ и Комитет Адресыр: ур.Кре-стьянскэр, 236

Редактор шъхьаIэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр АУЛБЭ Русьлан

Редактор шъхьаIэм игуадзэр — пшъэдэкIыж зыхьырэ секретары ХЪУРМЭ Хьусен

ПшъэдэкIыж зыхьырэ секретары НЭПШЭКЪУЙ Заур

Редакциер зылэшIыр: 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шъхьаIэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэкIыж зы-хьырэ секретары: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын ИфхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыпIэ гъэIоры-шIанI, зэраушыха-тыгъэ номерыр ПИ №10-3892

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4383

Индексхэр 52161 52162

Зак. 2788

Хэутыным узшыкIэтхэнэу щыт уахьтэр Сыхьатыр 18.00 ЗышыкIэтхэгъэхэ уахьтэр Сыхьатыр 18.00

